

**UN EȘEC
DEOCAMDATĂ
NEASUMAT**

Bilbe organizatorice nenumărate, prea puțini premianți prezenți în sală, alegerea total neinspirată a secvențelor, nemotivat de lungi, la Iași International Film Festival.

Citiți un reportaj de Luiza Vasiliu ÎN » PAGINA 3

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

**CRONICĂ
DE CARTE**

**Manualele de
economie, zburate
pe fereastră**

C. Rogozanu

Avem nevoie de profesii economiști care să privească scrutător în trecut și să concluzioneze ferm: „Pocăiți-vă!”.

ÎN » PAGINILE 10-11

NR. 244 » 10 – 16 octombrie 2009 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

„Tatăl” *The Simpsons* și *Ice Age 3*

Iulia Blaga

Mike Reiss, unul dintre coscenariștii *The Simpsons* încă de la lansare, a fost invitatul Festivalului Anim'est: „Singurul motiv pentru care poți fi dat afară de la *The Simpsons* e atunci când începi să spui: «Nu tăia! You're hurting my script!»”.

ÎN » PAGINA 5

**Cinematografie.
Rețeta poloneză**

Elena Vlădăreanu

Citiți o analiză a industriei cinematografice poloneze. În momentul de față, în Polonia, există 1.200 de săli de cinema, toate private.

ÎN » PAGINA 7

HERTA MÜLLER, LAUREATĂ A PREMIULUI NOBEL PENTRU LITERATURĂ:

„Nu mi-am dorit să ajung scriitoare, mi s-a întîmplat asta“

„Herta Müller are șanse mari să câștige Premiul Nobel pentru Literatură în acest an.” Era o previziune jurnalistică pe care mulți au primit-o cu rezervă. Pe 8 octombrie, la ora 14.00, am aflat că previziunea a devenit realitate. Scriitoarea a fost recompensată de juriul Nobel cu această distincție literară „pentru onestitatea prozei în care descrie un peisaj al deșezării”. Dar cine este Herta Müller? Este o scriitoare incomodă, o prezență acidă și un critic dur al oricăror încercări de elogiare.

Citiți un reportaj de la Festivalul „Oskar Pastior” de la Sibiu, la care a fost prezentă Herta Müller săptămîna trecută ÎN » PAGINA 4

Citiți un interviu cu câștigătoarea Premiului Nobel pentru Literatură ÎN » PAGINILE 8-9

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Despre alegătorul care contează

Lucian Dan Teodorovici

Ne aflăm aproape de linia dreaptă către alegerile prezidențiale. Adică acea linie la finele căreia alegătorul deocamdată nehotărât, cel mai important cetățean al perioadei, va face un rezumat al întâmplărilor din campanie, își va stabili ecuații și, după semnul egal, va pune numele celui pe care îl va desemna drept propriul câștigător. Haideti deci să vedem ce are în față alegătorul nehotărât. Ce i se oferă.

În mod normal, atenția ar trebui să i se ndrepte spre prezidențiabili. Și o va face, însă ținând cont nu atât de comportamentul lor, cât de ceea ce se întâmplă

în jurul lor. Asta și pentru că prezidențiabilii cu șanse îi sînt deja cunoscuți chiar și alegătorului nehotărât ca niște, mă scuzați, cai breji. Prin urmare, domniei sale îi rămîne mai degrabă posibilitatea să opereze cu concepte. Mai exact, cu acele concepte pe care le reprezintă candidații. Iar la modul simplist, dar cel mai eficient, conceptele sînt: „bine” și „rău”.

Să presupunem că, pentru alegătorul nehotărât cu înclinații de dreapta, în conceptul inițial de „bine” ar putea fi incluse, la nivel formal, cele două partide asociate cuvîntului „liberal”. Și, neuitînd despre ce discutăm, reprezentanții acestora la alegeri, adică Traian Băsescu și Crin Anto-

nescu. Față de acest tip de alegător nehotărât ar trebui să se îndrepte, automat, toată compasiunea noastră. Pentru că domnia sa va avea de rezolvat niște ecuații care-l vor epuiza psihic.

Să-l alegă pe Traian Băsescu? Lăsăm deoparte toate celelalte atu-uri sau defecte, lucrăm doar cu conceptele stabilite. Dacă dreapta înseamnă binele, iar stînga, răul, cum va reuși acest alegător nehotărât să treacă: 1) peste faptul că Traian Băsescu & partidul aferent vin dintr-o istorie foarte apropiată de stînga?;

2) peste coabitarea de nouă luni cu PSD, partid care, nu-i așa?, ar fi trebuit să se supună în viziunea alegătorului nostru conceptului de „rău”?

S-ar duce poate atunci către Crin Antonescu. El reprezintă un partid care are, cel puțin la nivel formal, o constanță liberală. Numai că alegătorul nehotărât nu poate fi, în perioada asta, și orb, și surd. Va vedea, va auzi, va ști că, în momentul actual, stînga cea rea, reprezentată de PSD, stă braț la braț în Parlament cu dreapta cea bună reprezentată de PNL. Va ști că această prietenie a rezistat în ultimii ani și sub „domnia” lui Călin Popescu-Tăriceanu, și sub cea a lui Crin Antonescu. Se va uita deci alegătorul nehotărât de dreapta în jur și, de nu cumva va confunda liberalismul cu excesele vocale de așa-zisă dreaptă promovate de candidații Corneliu Vadim Tudor și Gigi Becali, va intra în ziua alegerilor și mai nehotărît decît în prezent.

Poate îi va fi mai ușor alegătorului de stînga, atunci. Are ce să alegă: Mircea Geoană și Sorin Oprescu ar trebui să-i acopere în întregime conceptul de „bine”. Să presupunem deci că s-ar putea îndrepta către Mircea Geoană. Către acel președinte de

partid care, adică, a pus PSD-ul, în perioada 2006-2008, în poziția de susținător decisiv al unui guvern liberal. Către acel om care a semnat apoi pactul cu „diavolul” PD-L pentru o guvernare din care nu s-a înțeles nimic. Către omul care și în prezent combate cot la cot cu liberalii, în Parlament, pentru a obține ce? O putere de stînga? Nici vorbă. Asta s-ar putea obține doar după alegeri parlamentare. Ce, atunci? Nu știe și n-are cum să afle candidatul nostru nehotărît.

S-ar putea duce, în cazul asta, către Sorin Oprescu. Om din popor și pentru popor. Mă rog, vorba vine. Omul care a părăsit PSD-ul, scîrbit de faptul că acest partid n-ar mai reprezenta stînga autentică, și a câștigat Primăria Bucureștiului susținut de... liberalul Crin Antonescu. Pe care l-a susținut apoi și el la președinția PNL-ului. Cu care este prieten în continuare. Îl avem adică, îl are și candidatul nehotărît pe liste, pe acel Sorin Oprescu care, dacă ar deveni președinte, ar aduce, dacă ar putea, mai cu spor și mai cu drag PNL-ul

la guvernare decît PSD-ul. În felul asta, se cam termină deci și plaja de opțiuni a alegătorului nehotărît de stînga.

Din fericire pentru politicieni, mai există un tip de alegător nehotărît. Acela care n-are habar de stînga sau dreapta, care, mai mult, nu dă doi bani pe strategii, viziuni, concepte. Acest alegător este, de fapt, ținta candidaților noștri. Lui i se închină balade populiste. Pentru el se inventează promisiuni aberante. Noi, ceilalți, chiar nu contăm în perioada campaniei. Noi am stabilit deja echilibrul. Cel care face cu adevărat diferența este alegătorul de care am pomenit. Pe mîna lui lăsăm noi, la orice alegeri, viitorul pe termen scurt al țării. Și-apoi, ne supărăm teribil pe faptul că partidele s-au amestecat doctrinar, că n-au viziune, că n-au strategii. Că reprezentanții lor, candidații la președinție, nu-și pun la rîndu-le deloc aceste probleme.

Poate ar trebui să nu ne mai supărăm și să vedem cît de vino-vați sîntem și noi în chestiunea asta.

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPȚI Nu sînt bani

Radu Pavel Gheo

Nu sînt bani. Nu cred că există român care să nu fi auzit vreodată propoziția asta simplă rostită de vreun reprezentant al guvernului, indiferent ce reprezentant sau ce guvern va fi fost la putere. Nu sînt bani pentru educație, nu sînt bani pentru sistemul sanitar, nu sînt bani pentru refacerea șoselelor, pentru monumentele istorice, pentru cultură, pentru natură. Nu sînt și nu sînt. E un leitmotiv al tuturor guvernelor postdecembriste. Pe de altă parte, propoziția asta e atât de clară și de tranșantă, încît e greu să o răstălmăcești sau să o relativizezi. Dacă nu sînt, nu sînt. Ce poți să faci?

Recent președintele României a declarat că sistemului sanitar i s-a alocat de la bugetul de stat o sumă de cinci ori mai mare decît în anul 2000. (E adevărat că Traian Băsescu e într-o perioadă pre-electorală și încearcă să își creeze capital de imagine, dar asta nu înseamnă că trebuie să ignorăm informația în sine.) Cu toate acestea, sistemul sanitar e permanent în criză, banii pentru medicamentele compensate și gratuite nu ajung niciodată, spitalele

nu au instrumentar, iar medicii sînt prost plătiți. Nu-mi vine să cred că la ora actuală românii se îmbolnăvesc de cinci ori mai mult decît acum opt-nouă ani. Și nici moneda națională nu s-a devalorizat chiar atât de tare. Așadar, banii în plus, sumele acelea alocate de la buget, ajung undeva. Nu cred că ar fi greu de aflat unde, dar nu cred nici că dorește cineva cu adevărat să afle. Ce rost are, dacă oricum nu sînt bani? Asta ne doare pe noi acum?

În presă au apărut sistematic scandaluri legate de achizițiile dubioase făcute la Apărare, unele de sute de milioane de euro, altele mai mici și mai dese: aparatură învechită, armament casat și reciclat pentru brava armie română, achiziții de produse și servicii supraevaluate. Cine mai poate socoti cîte miliarde de euro se vor fi dus în locuri unde nu era cazul să se ducă dacă totul s-ar fi făcut corect și responsabil? Nu mai contează însă. Ce-a fost a fost. Doar nu asta e marea noastră problemă. Problema e că nu sînt bani.

Șoselele României se refac încet, cu cheltuială multă și eficiență puțină. Se fac lucrări proaste, care trebuie refăcute. Mai mult, statul român s-a pornit să facă autostrăzi și a decis să plătească

pentru kilometrul de autostradă mai mult decît în Croația (de exemplu), unde construcția s-a făcut prin niște munți și văi cum mai rar găsești la noi. Statul plătește, dar autostrada nu se construiește. În schimb, kilometrul virtual devine tot mai scump. Altfel, ce să mai vorbim? Nu sînt bani.

Probabil că s-ar mai putea da mii de exemple, dar ele n-ar schimba cu nimic lucrurile. Ce-i drept, nu poți să nu te întreb unde sînt banii aceia care nu mai sînt, banii care s-au dat în plus ori s-au strecurat în licitații trucate, achiziții supraevaluate, comisioane gonflate și tot felul de afaceri interesante, în care mereu e implicat cîte un om politic influent sau un înalt funcționar de stat. Cine să mai știe însă? Or fi în vreo vilă de pe Coasta de Azur, într-o mașină de teren ultra-performantă, într-un iaht mic și draguț, în bijuteriile unei tinere generoase sau în niște conturi atât de secrete, încît nici imparțiala justiție română nu e în stare să le dea de urmă. Mai contează oare? Sînt undeva acolo, puși bine – într-o formă sau alta. Doar știm de la orele de fizică din școala generală că nimic nu se pierde și nimic nu se câștigă. Totul se transformă. E mai puțin important în ce: kilometrul de autostradă în vilă, șina de cale ferată în inel cu diamante sau avionul de luptă în Hummer. Important e că se respectă legea – legea fizicii. Și că, din păcate, iar nu sînt bani. Asta e: s-au cheltuit.

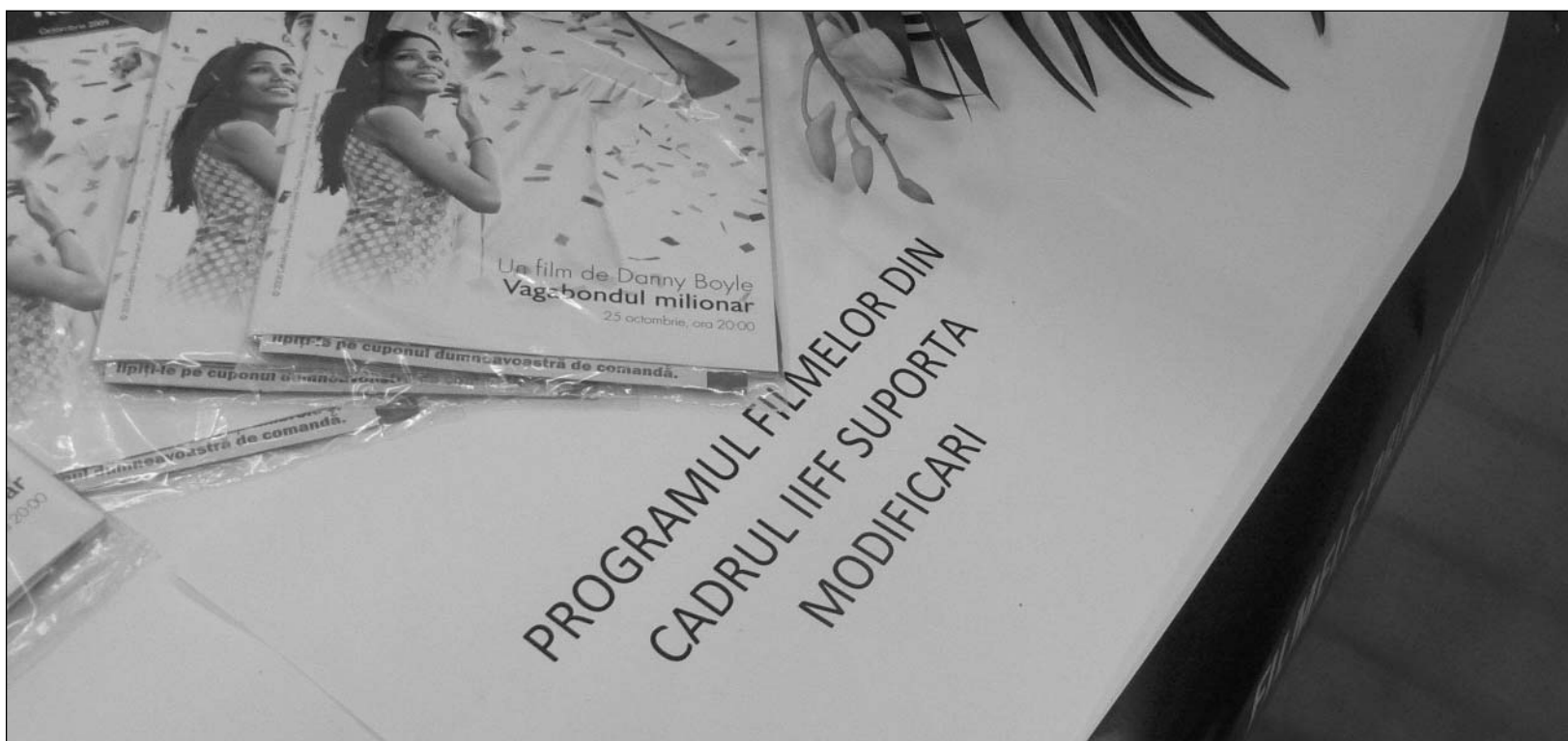
SUPLIMENTUL LUI JUP

IAȘI INTERNATIONAL FILM FESTIVAL LA FINAL

Un eșec deocamdată neasumat

Știați că un tip nițel nebun a filmat o nouă adaptare a romanului *First Blood* de David Morell (după care s-a făcut primul *Rambo*) în apartamentul lui din Manhattan, timp de 8 luni, că a jucat singur toate rolurile și a folosit doar recuzita care-i era la îndemână (în afară de armele false luate de pe e-Bay)? Știați că tipul ăsta, Zachary Oberzan, a venit vineri, 2 octombrie, la Iași și și-a prezentat filmul în fața unei audiențe numeroase (maximum 12 persoane), că a vorbit despre *Flooding with Love for the Kid* în termeni de experiment cinematografic, de *one-man film* făcut cu mai puțin de 100 de dolari, pornind de la una din cărțile preferate din copilărie? Probabil că nu știați, IIFF-ul a găzduit proiecția, dar n-a avut grijă să vă și informeze.

Luiza Vasiliu

Flooding with Love for the Kid e un bun exemplu că poți face cinema chiar și atunci când îți lipsesc orice fel de mijloace, dar ești îndeajuns de nebun încât să nu-ți pese. Nu spun neapărat că e un experiment reușit. Dacă Oberzan s-ar fi rezumat la un mediu-metraj, filmul lui n-ar mai fi avut momente moarte. Așa, rămâne o curiozitate demnă de consemnat în cartea recordurilor cinematografice, una pe care n-ar fi stricat totuși s-o vadă mai multă lume.

Mai multă lume mi-aș fi dorit să vină și la celelalte proiecții din cadrul Festivalului Internațional de Film de la Iași. De exemplu vineri, la ora 15.00, când în una din sălile de la Glendale am văzut minunatul documentar *Australia* (r. Claudiu Mitcu) în prezența regizorului, a unei amice de-ale lui și a celor doi prieteni ai mei cu care am

fost la film. *Australia*, povestea emoționantă a participării naționalei noastre de fotbal (despre naționala persoanelor fără adăpost e vorba) la Homeless World Cup 2008, filmată fără melodramă inutilă, a rămas nepremiată la Gala din ultima seară, la fel ca *Munyuranga-bo* (r. Lee Isaac Chung), lungmetraj rwandez construit în jurul prieteniei dintre doi băieți venind din clanuri rivale. În spatele lor, camuflată în peisajul satelor sărace din Rwanda, apare tragedia unei țări sfșișiate de război și foamete.

Publicul a răsuflat ușurat la finalul Galei

Dintre lungmetrajele prezente în competiție, *Rudo și Cursi* (r. Alfonso Cuarón) a luat premiul pentru regie, oarecum nejustificat, filmul fiind doar un debut simpatic și-atât. Iar trofeul IIFF, Zimbrul de Aur (aștept cu nerăbdare festivalul care va înmîna Elefantul de Aur, Veverița de Aur și, mai ales, Capra Neagră de Aur), a mers la *The Messenger* (r. Oren Moverman), cu Woody Harrelson și Ben Foster în rolurile principale. *The Messenger*, istoria tristă și lipsită de glorie a doi foști soldați întorși din Irak și însărcinați să aducă familiilor vestea morții rudelor lor în război, se mișcă pe frontiera subțire dintre lacrimă și lacrimogen și alunecă uneori înspre suferința stridentă a blockbuster-urilor hollywoodiene.

N-am să trec în revistă tot palmare-sul IIFF. Oricum, chiar dacă ați fi fost de față la decernarea premiilor, n-ați fi priceput ce film primește ce premiu și la ce categorie: Gala de la Cinema Victoria a fost cea mai stîngace manifesta-re de gen pe care-am văzut-o vreodată

» **Gala de la Cinema Victoria a fost cea mai stîngace manifestare de gen pe care-am văzut-o vreodată la un festival internațional. Bilbe organizatorice nenumărate, premianți mult prea puțini prezenți în sală, alegerea total neinspirată a secvențelor, nemotivat de lungi.**

la un festival internațional. Bilbe organizatorice nenumărate, premianți mult prea puțini prezenți în sală, alegerea total neinspirată a secvențelor, nemotivat de lungi, menite să illustreze cariera Luminiței Gheorghiu, cîștigătoarea Premiului de Excelență pentru întreaga carieră, discursuri din care am aflat că pe Haneke îl cheamă Heineke și așa mai departe. Publicul a răsuflat ușurat la finalul ceremoniei, atunci când luminile s-au stins și a început *Francesca*, debutul regizoral al lui Bobby Păunescu. Am fost surprinsă să văd că filmul n-are nici o legătură cu mai tot ce-a spus și continuă să spună presa despre el: nici cazul Mailat, nici „problemele românilor plecați la muncă în Italia“, nici cine știe ce dorință de-a stîrni scandal. Acțiunea din *Francesca* (dar asta o vor afla doar cei care vor vedea filmul) se concentrează în jurul pregătirilor de plecare ale personajului principal. Deși are câteva scăderi de tensiune, filmul reușește să convingă printr-o regie atentă și jocul foarte bun al actorilor. Îmi face o mare plăcere să-i menționez pe Monica Bărlădeanu (în fața interpretării ei mi s-au prăbușit toate prejudecățile cu care venisem la film), Dorian Boguță, Luminița Gheorghiu, Teo Corban, Ion Besoiu și Mihai Dorobanțu (scenograful filmului, care face unul din cele mai bune roluri de *bad guy* din cinematografia românească

a ultimilor ani). *Francesca* e o dramă bine temperată care-și găsește fără probleme locul în rîndul filmelor din nou-val.

Cine verifică?

Sîmbătă, în ultima zi a festivalului, organizatorii au făcut frumosul gest de-a reprograma toate filmele premiate la Victoria, cu intrare liberă. *Moștenitorii* (cel mai bun documentar) s-a oprit după 20 de minute, iar *The Messenger* a fost proiectat de pe DVD, ceea ce a făcut ca imaginile să apară în reluare. IIFF s-a încheiat așa cum a început, cu multe gafe inacceptabile pentru un festival internațional de film. Rămân în urma lui câteva filme bune văzute și regretul că se putea face mai bine (nu neapărat mai mult) și că nu s-a făcut. Ar fi onest din partea Centrului Național al Cinematografiei (și a Primăriei Iași) să analizeze la final de an reușita proiectelor în care a investit. Cer probabil prea mult de la niște instituții obișnuite să cheltuiască bani publici fără să verifice ce s-a întîmplat apoi cu banii respectivi. Îmi pare rău că IIFF a ieșit așa cum a ieșit, că nu s-a pus o clipă problema renovării celor două cinematografe din Iași, că nimeni nu-și asumă, deocamdată, nici o responsabilitate pentru acest eșec evident.

Covorul roșu s-a dovedit o tentăție prea mare

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE POEZIE „OSKAR PASTIOR”

Herta Müller, lectură-eveniment din noul roman: *Atemschaukel*

Festivalul Internațional de Poezie „Oskar Pastior”, ajuns la a treia ediție, s-a desfășurat la Sibiu în primele trei zile de octombrie și s-a încheiat cu o lectură-eveniment susținută de Herta Müller. Festivalul inițiat în 2007 își consolidează statutul de eveniment rafinat, care și-a găsit un loc aparte în peisajul Sibiului, însă nu și un public pe măsură.

Veronica D. Niculescu

Într-o sală înaltă a Filarmonicii sibieni, unde se auzeau răzbătînd uneori acordurile muzicienilor aflați la repetiții, au susținut lecturi treisprezece autori din șapte țări.

Publicul a fost alcătuit în mare parte din scriitori, și nu atît cei din Sibiu, care puteau fi numărați pe degete, cît mai ales veniți de departe. Nora Iuga, de exemplu, a venit în drumul său spre Berlin la Sibiu pentru minunatele lecturi în șapte limbi. Publicul i-a putut asculta pe Urs Allemann (Elveția), Tadeusz Dabrowski (Polonia), Daniela Danz (Germania), Oswald Egger (Austria), Georgi Gospodinov (Bulgaria), Herta Müller (Germania), Krzysztof Siwczyk (Polonia), Paulo Teixeira (Portugalia), Hans Thill (Germania) și pe Constantin Acosmei, Daniel Bănuțescu, Ion Mureșan și Radu Vancu din România.

Traducerile în germană și română au fost asigurate chiar de organizatorii festivalului, Ernest Wichner, reprezentînd Literaturhaus Berlin, și Corina Bernic, din partea Institutului Cultural Român din București, precum și de Gabriel H. Decuble.

Avanpremieră pentru România

Urs Allemann și Herta Müller au fost prezenți și la ambele ediții precedente, iar grație lor ultima seară de festival a

reunit cel mai numeros public. Herta Müller a citit din noul său roman, *Atemschaukel*, apărut acum o lună în Germania la Editura Hanser. Romanul abordează tema deportării sașilor în URSS și se bazează pe experiențele poetului sibian deportat la vîrsta de 17 ani. Drepturile sînt vîndute deja în zece țări, după cum declara Corina Bernic, deocamdată nu și în România. De altfel, pentru titlul în română încă nu s-a găsit un echivalent.

Romanul a fost scris de Herta Müller după convorbiri cu Oskar Pastior, care i-a descris experiențele din lagărul sovietic unde a fost deportat în 1945. Primul lor plan era să scrie împreună. După dispariția lui Oskar Pastior, în 2006, Herta Müller a scris cartea singură. Traducerea în română a fost realizată de Alexandru Șahighian, care a lecturat capitolul „Despre împachetatul lucrurilor în valiză”, în care personajul narator se desparte de Sibiul natal, în timp ce Herta Müller a lecturat din versiunea originală, în germană, din diferite alte capitole. Lectura a fost urmată de proiecții ale unor imagini din fostul lagăr pe care cei doi, împreună cu Ernest Wichner, l-au vizitat în 2004.

Muzica poeziei în șapte limbi

Cele trei seri de festival au fost o încîntare pentru cei ce îndrăgesc nu doar

Scriitoarea Herta Müller și traducătorul Alexandru Șahighian

poezia, dar muzicalitatea diferită a limbilor în care au fost susținute lecturile. S-au putut asculta poeme în portugheză, bulgară sau poloneză, traduse apoi în română și germană. De altfel, despre structura muzicală a poemelor lui Oskar Pastior a vorbit chiar în deschiderea festivalului Gabriel H. Decuble, prezentarea sa fiind ilustrată cu muzica lui Nuțu Militaru.

Sibiul a fost reprezentat de poetul Radu Vancu, care a recitat din cel mai recent volum al său, *Monstrul fericit*, traducerea în limba germană fiind realizată de Ernest Wichner.

Ion Mureșan a citit din volumul *Acces interzis – Zugang verboten*, apărut

anul trecut la editura austriacă edition per procura. Georgi Gospodinov, care ar urma să fie publicat la Editura Polirom cu un roman anul viitor, s-a încadrat frumos în muzica acestei ediții cu poezia sa asemenea unui pește care trebuie dezosat de consoane, urmînd exemplul cîinelui care, spre deosebire de noi, vorbește o limbă deja dezosată: „Auuuu!...”.

Daniel Bănuțescu, polonezul Tadeusz Dabrowski sau portughezul Paulo Teixeira au contribuit și ei la bogăția concertului poeziei, alcătuit din acorduri atît de diferite.

Ultima seară de festival a prilejuit, înainte de lectura Hertei Müller, alte

două întâlniri interesante. Cu ieșeanul Constantin Acosmei, ale cărui poezii au fost însoțite de cîte două variante de traducere în germană, publicate în antologia *Balkanische Alphabete: Rumänien*, alcătuită de Ernest Wichner la Editura Wunderhorn. Și cu poetul elvețian Urs Allemann, care a transpus în „alemaniană”, un stil personal inconfundabil, poeme ale altor scriitori.

Festivalul, a cărui primă ediție a avut loc în 2007, stă sub semnul operei poetului german Oskar Pastior, născut la Sibiu. Organizatori sînt Literaturhaus Berlin și Institutul Cultural Român.

Din topor, ca din popor

Președintele țării este întruchiparea majorității cetățenilor săi. Poate că nu există o legătură logică directă în această afirmație îngrozitor de banală, dar nu puține sînt momentele în care validitatea ei se confirmă cu vîrf și îndesat. Nu te cutremură poziția cutare a unui șef de stat român, ci efectul său electoral de succes. Cînd președintele Băsescu schițează sau face un gest grobian, momentul nu îi fură din simpatia și

încrederea românilor, ci le consolidează. Și dacă îi crește cota un 0,1% sau cu 10%, efectul e același: topîrlănișmul, grobianismul, gafele, cam toate ipostazele de genul ăsta se traduc în aplauze.

„Bine le-a zis-o, dom'le, las' că și-o meritau!” e o replică pe care am auzit-o de nenumărate ori, din partea unor oameni pe care-i consideram raționali. Îngrozitoarea simbioză se produce ori de cîte ori are loc un moment de genul

acesta, care, după cum bine știm, în alte părți ar avea efectul unui tsunami. Atitudinea de stadion a multora e ceea ce șochează: președintele e un lider de galerie, care are succes dînd tonul la urări de bine cînd portarul advers degajează, tocmai pentru că el e autentic. Autentic, „de-al nostru, din popor”.

Recent, președintele țării a dat rețeta pur românească a ieșirii cu bine din criza economică în care ne aflăm.

Rețetă pur românească, pentru că sensul mesajului prezidențial e că noi nu ne propunem să facem ceva pentru depășirea momentului critic, că n-avem forța economică a marilor puteri. Și, drept urmare, așteptăm ca ei, băieții mari din cartier, să facă ceea ce nu sîntem noi în stare, ca s-o scoatem odată la liman.

Imaginați-vă declarația asta spusă de Angela Merkel sau de Barack Obama. De fapt, nu are rost s-o faceți,

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

pentru că e un exercițiu absurd. La fel de absurd ca acela de a ni-i imagina pe americani aplaudînd un asemenea discurs. Nu cred că au fost foarte mulți români pentru care spusele de mai sus au echivalat cu o declarație revoltătoare. Și asta pentru simplul fapt că aceasta rezumă cît se poate de bine spiritul nostru național. Fabulo-spiritul.

Popor și elite politice, cu toții am devenit experți în a

ne alege în frunte personaje care nu ne incomodează, pentru că nu ne oferă soluții, ci doar confirmări ale propriei noastre incapacități. O incapacitate descrisă perfect de ultimul banc pe care l-am auzit de la un prieten: știți ce mașină consumă 20 de litri de benzină și taie un măr în trei? Evident, mașina românească de tăiat mere în patru!

Mike Reiss: „Cînd sînt întrebare cum i-aș încuraja pe studenți să scrie e ca și cum aș fi întrebare cum îmi încurajez fiul să ia heroină. Scrișul e ceva cu care te naști. Nu trebuie să scrii dacă nu simți că nu poți fără”.

MIKE REISS, COSCENARIST LA *THE SIMPSONS* ȘI *ICE AGE 3*, INVITAT AL ANIM'EST-ULUI

„Locuiesc într-o țară unde sînt plătit să scriu lucruri vesele”

Mike Reiss are un zîmbet nervos și un bioritm care îl determină să nu poată vorbi juma' de minut fără să nu detoneze bombițe comice. Principala lui activitate la Festivalul Anim'est, unde a venit pentru cîteva zile ca invitat, a fost să vorbească. A avut o prezentare și un masterclass, a dat interviuri, a schimbat informații cu oricine îl solicita.

Iulia Blaga

În sala ca un cavou de la Cinema Union, publicul venit pentru masterclass e răzleț. Sînt mai puțini oameni decît te-ai fi așteptat, poate pentru că a început școala. Andreea Vălean, Cătălin Mitulescu și Radu Igaszag, printre spectatori. Reiss dă senzația că a venit cu textul gata pregătit (și la prezentarea lui *The Simpsons* de cu o seară înainte a fost la fel, dar oricum s-a rîs pe rupe). Masterclass-ul e despre scris scenariu, ocupația principală a invitatului, deși acesta a făcut și producție.

Și începe cu o *captatio benevolentiae*. „Celor care vor să scrie ca să devină regizori sau ca să cunoască fete le spun: «N-o faceți!». Cînd sînt întrebare cum i-aș încuraja pe studenți să scrie e ca și cum aș fi întrebare cum îmi încurajez fiul să ia heroină. Scrișul e ceva cu care te naști. Nu trebuie să scrii dacă nu simți că nu poți fără.” Pentru o oră și un pic de acum înainte, Mike Reiss cască un fel de vortex și scoate de acolo tot felul de chestii cu aerul că îți dezvăluie secretele Uzinei de Vise. (Parcă în *The Simpsons* era poanta cu Bart sau Homer aruncînd bilețele în altă dimensiune, pînă cînd ghemotoacele sînt scuipate afară împreună cu avertismentul: „Nu mai arunca mizerii în vortexul nostru!”).

Pentru cariera de scenarist a lui Mike Reiss, definitoriu a fost – spune el – momentul în care și-a cumpărat un carnețel. „Nu știu de ce l-am luat, dar am început să scriu în el tot felul de lucruri care îmi treceau prin minte. Cînd se umplea, mutam totul în calculator. Așa m-am trezit cu o grămadă de fișiere.” Vi se pare relevant pentru cineva care vrea să scrie scenarii bune? Dar, în definitiv, credeți că există alte secrete în afara talentului? Ne-a spus-o și invitatul: în afara talentului, trebuie să vezi multe filme bune („nu există educație mai bună decît filmele clasice”) și să muncești foarte mult („La fiecare episod din *The Simpsons* scenariile se rescriu cam de opt ori, iar la final rămîi cu cel mult 20% din primul draft.”). Secretele sînt amănunte, să zic așa, secundare. De pildă, contrele pe care mai-marii studiourilor le pun scenariștilor prin aberațiile pe care

le cer și care strică filmul. (De aici numărul mare de scenariști creditați pe generice, pentru că scenariul trece de la unul la altul.) Alteori predai un scenariu bun și te trezești că iese un film prost, așa cum s-a întîmplat cu *Viața mea în ruine/My Life in Ruins*, scenariu scris de Reiss și vîndut cu 400.000 de dolari. (Cînd se întîmplă așa, „e ca și cum ți s-ar naște un copil urît“.)

Nici după 20 de ani de experiență nu știi cînd o poantă merge

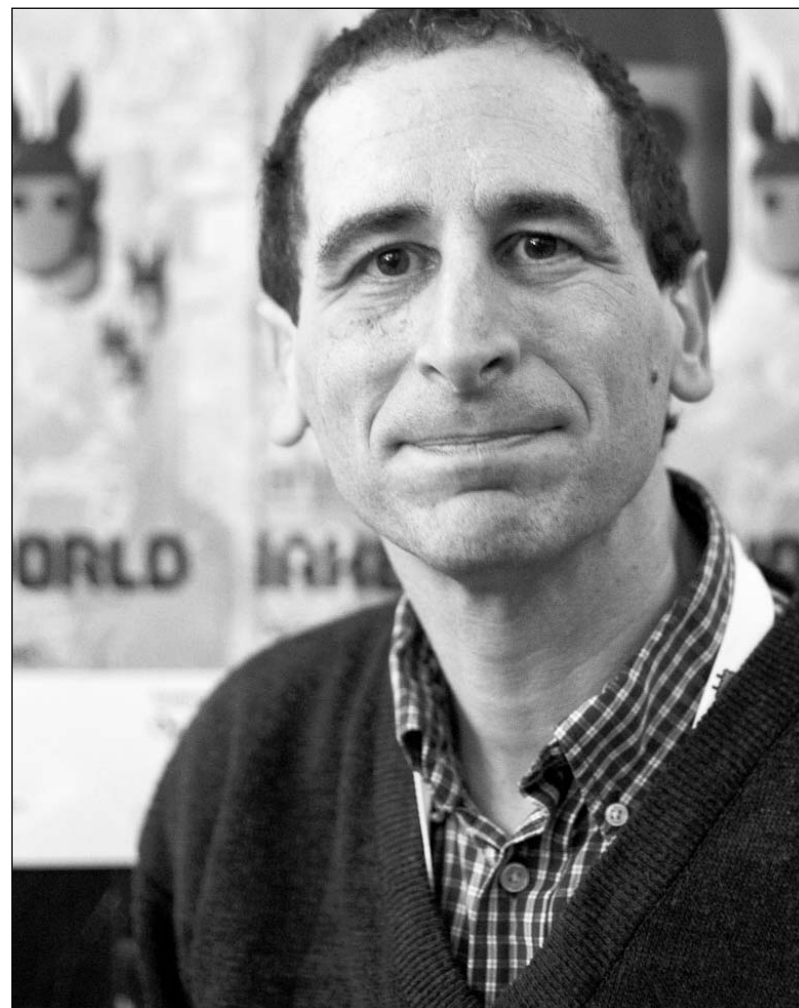
Mike Reiss lucrează în felul următor: se gîndește doi sau trei, sau patru ani la o poveste, scrie scenariul în patru zile și pleacă cu el pe la studiouri. „Ai una din 10 șanse să-l vinzi. Eu am vîndut șase. Nu vreau să mă laud, dar e un record la Hollywood.” Altfel, poți bate la ușa studioului și primi un subiect de genul „un tip vrea să-și schimbe corpul cu cel al cîinelui său”. Prelegerile precum cea despre *The Simpsons* din cadrul Anim'est-ului sînt o ocazie pentru Reiss să verifice noile poante. „Așa pot vedea care funcționează. După care mă duc la mine acasă și le spun colegilor: «Trust me, it works. It kills Bucharest».” Pe de altă parte, după o experiență de 21 de ani ca scenarist la *The Simpsons*, Mike Reiss recunoaște că nu știe dacă o replică va avea succes sau nu. Deci poate va avea surprize la anul, de Halloween, cînd va ieși episodul la care lucrează acum și care ia la mișto seria *Twilight*. Vor apărea atunci în episod toți vampirii din toate filmele care s-au făcut pînă acum. Printre ei și Dracula, singura referință românească pe care Mike Reiss recunoaște că o are. În rest, i-a plăcut la București, locul unde „oamenii stau cumiți și te ascultă”.

Nu e un fan Jim Carrey, dar a fost impresionat de el la *Horton*, unde Reiss a fost consultant. „Eddie Murphy ia 12 milioane de dolari pentru două ore de lucru la *Shrek*. Jim Carrey încearcă 56 de variante pentru propoziția *Who is that?*, iar la sfîrșit spune: «Varianta nr. 17 e cea mai bună». Am rămas impresionat de cît de mult poate munci și de cît de mult ține ca treaba

MIKE REISS

Născut în 1960, Mike Reiss este unul dintre coscenariștii serialului *The Simpsons*, încă de la înființare. Temporar a fost și producător și *consulting producer* la același serial. Este creatorul serialelor de animație *The Critic* și *Queer Duck*, acesta din urmă fiind inclus de britanici în Top 100 al celor mai bune animații din toate timpurile. E autorul scenariului la *Queer Duck: The Movie* (2006). Coscenarist la *Ice Age: Dawn of the Dinosaurs* și *My Life in Ruins*. A fost consultant al scenariilor de la *Robots* și *Horton*.

» Cea de-a patra ediție a Festivalului Internațional de Film de Animație Anim'est, organizat de Fundația Estenest, are loc la București între 2 și 11 octombrie.

Mike Reiss: „Singurul motiv pentru care poți fi dat afară de la *The Simpsons* e atunci cînd începi să spui: «Nu taia! You're hurting my script!»”

Povestitorii de la Șosea
Lecturi publice la MȚR

Radu Cosașu
moderator:
Paul Cernat

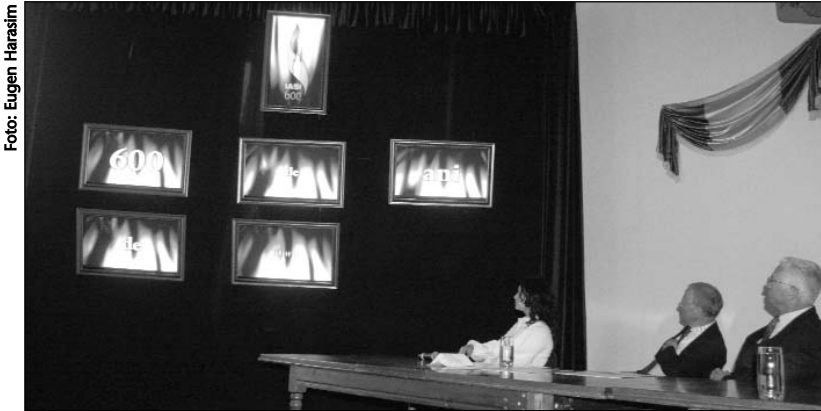
miercuri, 14 octombrie, ora 19.00
Clubul Țăranului

Sponsor: Parteneri: Parteneri media:

www.muzeulromanuluiroman.ro

UN AN DE LA LANSAREA „CAPSULEI TIMPULUI”

Iașul, „înapoi în viitor”

Filmul despre valorile Iașului, difuzat pe 6 ecrane simultan

Alex Savitescu

Filmele bune au un început ca lumea

„Capsula timpului” urma să împlinească, pe 6 octombrie, un an de existență. Atunci, pe 6 octombrie 2008, Asociația Română de Film și Televiziune (ARTF) făcea un pariu pe 50 de ani: un chivot cu amintiri de valoare ale contemporanilor importanți avea să fie îngropat în fața Primăriei, întru moștenirea urmașilor lor. Pariu? Care pariu? Pariul era ca, peste jumate de secol, 12 copii ce au binevoit a se naște la data amintită să deschidă, cu 12 chei simbolice, chivotul valorilor Iașului. La un an după, ARTF a simțit nevoia să le reamintească ieșenilor că proiectul e unul serios, chiar dacă pare – și e! – o joacă, una

pe care mulți cetățeni au uitat să o ia cu ei, în viața de zi cu zi. La un an după, ARTF a înscris „Capsula timpului” de la Iași în „International Time Capsule Society”, adică, în traducere liberă, Masoneria Bunelor Maniere de Păstrare a Valorilor. Mebepeve-ul ăsta, în care România nu avea reprezentare, i-a adus la Iași, pentru câteva zile, pe doi dintre fondatorii Asociației Internaționale a Capsulei Timpului, un englez și un american.

Filmele bune au o acțiune cu scîrț

Da, americanul a ajuns la Iași direct de la Atlanta, Georgia, USA. Paul Stephen Hudson e un G.I. Joe tipic, cu stat de fermier și freză de soldat din filmele cu Stallone. Profesor universitar de istorie, omul nostru a întregit, de cum

a ajuns în oraș, „where is Piața Unirii?”. I-au plăcut locurile, țara, îi știți pe americani: „yeah”, „great”, „wonderful”, „interesting”. Și-mi place să cred că a învățat, într-o seară petrecută pe o uliță a Iașului, Albinet, ce e aia camaraderia. Și ce e aia „palinca” ©. În seara aia, a ajunului onomasticii Capsulei, un mare bluesman român, Vali Răcilă, a venit tocmai de la Sighișoara să le cînte, pe acoperișul unei case vechi a Iașului, americanului și prietenilor săi. Fără onorariu, fără fițe, însoțit doar de chitara lui metalică, de un munte de bunăvoință și de o prietenie ce-l leagă de tătucii fondatori ai Capsulei, Alex. Condurache și Valentin Burlacu.

Filmele bune au un final beton

Finalul ăsta provizoriu, adică „parastasul de un an al Capsulei”, cum îl alintă Alex. Condurache, s-a petrecut pe 6 octombrie 2009, în bătătura Primăriei.

A fost un parastas fără moaște, și asta pentru că nimeni nu s-ar încumeta să scoată Capsula din pământ, în următorii 49 de ani. Toți o pot vedea însă la promenada de duminică de pe Ștefan cel Mare, pentru că e „semnalizată” de o lucrare a artistului Felix Aftene. În Sala Mare a Primăriei, cele mai importante personaje au fost doi dintre cei 12 copii care dețin cheia orașului. Alex. Condurache a proiectat, la un an distanță, senzaționalul film derulat simultan pe șase ecrane de plasmă, cu șase povești ale valorilor Iașului, unite printr-o singură coloană sonoră. Cel de-al doilea film proiectat a zgîțuit și mai mult emoțiile celor din sală: era „making-of-ul „Capsulei Timpului”, de fapt, un making al of-ului autorului și-al dragostei pentru locurile sale natale. I-am revăzut, cu mărturiile lor, pe Bujor Prelipcean, faimosul violonist al orașului, pe Constantin Ciopraga, istoricul literar dispărut anul acesta dintre noi, și pe Sergiu Tudose, ultimul mohican al „greilor”

din Teatrul Național, omul pe care, cînd îl zărești călcînd pe scenă, ai senzația că Pământul totuși se învîrte.

Știați că-n Iași sînt, anual, 365 de răsărituri de soare? Și că fiecare are istoria sa? Au aflat asta și americanul cu nume de rîu, și englezul Brian Durrans, fost curator al British Museum din Londra, venit și el la Iași. Venit cu 24 de ore întârziere, pentru că a așteptat o zi avionul Budapesta-Iași în capitala Ungariei. Și, parcă-l aud pe Alex. Condurache, a pierdut un răsărit de soare!

Nimeni nu poate spune dacă această „Capsulă a timpului” va fi, peste 49 de ani, la fel de neprihănită ca mormintele Egiptului, în urmă cu 200 de ani. Cert e că proiectul Asociației ieșene de pe strada Albinet e acum parte din cele câteva mii de proiecte similare din lume. Și că măcar copiii născuți pe 6 octombrie 2008 vor ști că Iașul e ca o femeie misterioasă, care-și ține pentru ea o grămadă de povești cu oameni valoroși.

UN AN DUPĂ 600

Aniversarea i-a avut ca invitați pe doi dintre fondatorii Societății Internaționale a Capsulei Timpului, Paul Stephen Hudson, profesor asociat de istorie la Georgia Perimeter College, Atlanta, și Brian Durrans, membru al Centrului pentru Antropologie din Marea Britanie. Cei doi au susținut prezentări pe tema capsulelor timpului și a motivelor din spatele acestor inițiative.

În cadrul aceluiași eveniment au mai fost prezentate filmul documentar *Un an după 600* și un spectacol de imagini și sunet pe 6 plasmă, un proiect multimedia cu și despre Iași. Proiectul, o creație unică în țară, a cîștigat în urmă cu două luni, la Tîrgu Mureș, premiul pentru cea mai bună creație multimedia la festivalul televiziunilor locale și al producătorilor independenți Simfest.

MESAJELE IEȘENILOR DIN 2008 CĂTRE GENERAȚIILE DIN 2058

„Capsula Timpului” este un proiect inițiat în 2008, în cadrul programului „Iași 600”. Proiectul a avut ca finalitate realizarea unei capsule care poartă mesajele ieșenilor din 2008 către generațiile din 2058. Capsula Timpului, sigilată și plasată într-un loc special din fața Palatului Roznovanu, urmează să fie deschisă de către copiii născuți la Iași pe data de 6 octombrie 2008, dată la care au fost aniversați cei 600 de ani de atestare documentară a orașului și la care a fost sigilată Capsula Timpului.

Societatea Internațională a Capsulei Timpului (The International Time Capsule Society) a fost înființată în 1990 în cadrul Universității Oglethorpe din Atlanta, Statele Unite ale Americii. Scopul societății este de a studia capsulele timpului și de a păstra o evidență a tuturor tipurilor de capsule ale timpului la nivel mondial.

Paul Stephen Hudson și Brian Durrans au semnat intrarea proiectului în asociația mondială a capsulelor timpului

Cinematografie. Rețeta poloneză

A spune despre cinematografia poloneză de astăzi că este o industrie comparabilă cu cea hollywoodiană nu ar fi numai un clișeu, dar ar fi și foarte puțin. Pentru a începe cu un amănunt picant, de exemplu, în perioada 1990-2008, trei filme poloneze istorice au reușit „să înecă *Titanicul*”, așa cum scria la un moment dat revista „Variety”.

Elena Vlădăreanu

Ogniem i mieczem (Prin foc și sabie, r. Jerzy Hoffman) și *Pan Tadeusz* (r. Andrzej Wajda), ambele cu premiera în 1999, au avut 7,151 milioane, respectiv 6,168 milioane de spectatori, iar *Quo Vadis* (r. Jerzy Kawalerowicz), din 2001, 4,300 milioane de spectatori. Ei, bine, *Titanicul*, lansat în 1998, nu a avut, în Polonia, decât 3,5 milioane de spectatori. Oricum, în topul celor mai vizionate douăzeci de filme în Polonia, în perioada amintită,

» În Polonia, în momentul de față, există 1.200 de săli, toate private, între acestea fiind și cinematografele mici, cu câte o sală, dar și cele de tip multiplex („multikino”). Există cursuri de cultură cinematografică (deocamdată, doar pe cinematografia poloneză) în învățământul liceal – tot o inițiativă a Institutului Polonez pentru Artă Cinematografică –, există mai multe școli de film și festivaluri.

sînt nu mai puțin de opt producții autohtone, alături de *Patimile lui Hristos*, *Shrek 2*, *Jurassic Park*, *Harry Potter*, *Ice Age 2* și *Stăpînul inelelor*. Pentru a ne apropia și mai mult de prezent, în 2008, cele mai vizionate filme în Polonia sînt tot două filme poloneze, *Lejdis* (*Ladies*, r. Tomasz Konecki) și *Nie klam, kochane* (*Nu minți, dragă*, r. Piotr Weresniak) cu 2,5 milioane, respectiv 1,3 milioane de telespectatori. Abia mai apoi vin *Mamma Mia!*, *Kung Fu Panda*, *Indiana Jones*. Interesant este că, atît în topul 1990-2008, cît și în cel doar pe 2008, în cele douăzeci de filme cu cele mai multe vizionări nu intră decât filme autohtone și hollywoodiene. Nici urmă de altă producție europeană.

Oamenii din industrie cad de acord că lucrurile au început să meargă din ce în ce mai bine pentru industria de film din Polonia abia începând din 2005, odată cu modificarea legii cinematografilei și înființarea Institutului Polonez pentru Artă Cinematografică. Această instituție, care poate să meargă pînă la a finanța 50% din bugetul total de producție al unui film – nu și în cazurile debuturilor, cînd poate merge pînă la a acoperi cca 90% –, are un buget anual de 44 de milioane de euro (atît a avut în 2008), iar o mare parte din acești bani vin din taxa de 1,5% impusă televiziunilor, cinematografelelor, operatorilor de cablu. De reținut este că Institutul Polonez pentru Artă Cinematografică nu finanțează numai

producția de film, ci și promovarea, distribuția, trainingurile pentru profesioniști, festivalurile de film.

Cursuri de cultură cinematografică în învățământul liceal

Maciej Karpinski, directorul de Relații Internaționale în cadrul Institutului, povestește că prima misiune importantă a instituției a fost campania pentru Oscaruri, să găsească o sală în care să facă proiecții. Abia se înființase și au fost nevoiți să angajeze o agenție de PR din Los Angeles, care a cerut un avans, pentru că instituția poloneză era mult prea nouă pentru a merge pe încredere, nu avea nici măcar un cont bancar pe vremea aceea. „Am luat 6.000 de dolari, m-am urcat în avion, am ajuns în Los Angeles, am semnat contractul, am plătit cash avansul, cash sala, cash un cocktail, am plecat pentru o zi, următoarea zi am fost înapoi în Varșovia. În doi ani, am reușit să avem o nominalizare la Oscar.” „Nu a fost posibil fără eforturi, concluzionează Maciej Karpinski. Dar de patru ani Institutul Polonez pentru Artă Cinematografică demonstrează că acest mecanism funcționează perfect și, ca dovadă, producția de film s-a dublat. Dacă înainte existau 20-25 de filme de ficțiune pe an, anul acesta au fost peste 50.”

E drept, nu toate filmele făcute anual în Polonia sînt filme de artă, filme „de festivaluri”. Multe sînt comedii, filme comerciale. De exemplu, în toamna aceasta are un mare succes varianta locală pentru *Harry Potter*. Iar în Festivalul Național de Film de la Gdynia de la mijlocul lunii septembrie, ajuns la a 34-a ediție, Agnieszka Holland a venit cu *Janosik. Prawdziwa historia* (*Janosik. Adevărata poveste*), un film cu haiduci și mult sex, care probabil va merge foarte bine, chiar dacă într-un festival nu prea are ce căuta. Dar, așa

cum explică Karpinski, chiar și un film comercial – pentru producția căruia Institutul nu contribuie neapărat de fiecare dată – ajută la industria cinematografică și, mai ales, la producția filmelor de artă, pentru care este mai greu de găsit finanțare: din orice bilet vîndut 1,5% ajunge la Institutul Polonez pentru Artă Cinematografică. Între timp, instituția s-a impus și pe piața internațională a producătorilor, a ajuns să producă filme de Peter Greenway, iar *Antichrist*, cel mai recent film al lui Lars von Trier, este parțial polonez.

Katarzyna Slesicka, directoarea Școlii de Măiestrie Regizorală „Andrzej Wajda”,

povestește cum a căutat parteneri români pentru această școală. A venit în România, s-a întîlnit cu rectorul UNATC și cu cei din conducerea MediaPro, „au fost cu toții foarte drăguți, m-am întors în Polonia, am sperat într-un *follow up*, dar nici măcar nu au răspuns la scrisori. Pot înțelege, pentru că parteneriatul între școli presupune o cheltuială și din partea partenerului, dar puteau cel puțin să răspundă și să spună ne pare rău”. Sau să disemineze informația, pentru că toate cursurile sînt gratuite pentru studenți.

Notă: Acest articol nu ar fi fost posibil fără sprijinul Institutului Polonez. Mulțumiri speciale Sabrei Daici.

STORYmania

luni-joii de la ora 16.00
cultural.srr.ro
storymania.radiocultura.ro

Radio
România
Cultural

Herta Müller: „Nobelul e înșelător, gândește că premiul e înșelător”

MECANISMELE FRICII

„Herta Müller are șanse mari să câștige Premiul Nobel pentru Literatură în acest an.” Era o previziune jurnalistică pe care mulți au primit-o cu rezervă. Pe 8 octombrie, la ora 14.00, am aflat că previziunea a devenit realitate. Scriitoarea a fost recompensată de juriul Nobel cu această distincție literară „pentru onestitatea prozei în care descrie un peisaj al dezrădăcinării”.

Constantin Vică

Dar cine este Herta Müller? Este o scriitoare incomodă, o prezentă acidă și un critic dur al oricărui încercări de elogiare. Herta Müller stă ascunsă în spatele textelor sale, ca în spatele unei cortine care nu se va mai ridica niciodată. „Herta Müller face treaba scriitorilor români”, spun scriitorii germani, adică duc singură un război al memoriei cu uitarea. În jurul acesteia și obsesii: trecutul comunist. Ea este „scriitorul cu Securitatea”, poartă o etichetă care o descrie, dar nu o subscie.

Herta Müller este „străin în lume”, iar pentru ea patria nu poate fi limba, ci ceea ce se scrie într-o limbă. Despre ce scrie acest veșnic străin? „Scrie despre dictatură, despre ce nu se poate uita, despre anchetele Securității, despre viața din mijlocul unei populații alienate”, a spus Catrinel Pleșu, construind astfel imaginea scriitorului incomod pentru

viața culturală, chiar și în Germania, unde canonul literar actual cere priviri asupra prezentului, trecând în umbră trecutul.

Nora Iuga, traducătoare a romanelor Hertei Müller, a observat o rezonanță puternică între temele-obsesii și scriitura textelor sale. „Există un insolit diurn, dar și vecinătatea teribilă a morții în textele ei”, a spus aceasta, făcând paralele între imaginea „regelui care se-nclină și ucide” și joaca-vânătoare dintre cel anchetat și anchetator, ca pe o „tablă de șah guvernată de doi regi”.

„Am fost lovit de *Animalul inimii*.” Așa a punctat T.O. Bobe întâlnirea cu scriitura Hertei Müller. Este un scriitor senzațional, cărțile sale sînt extrem de dense, adică „Herta Müller te lovește în plex, și se taie respirația pur și simplu. Și nici nu se poate altfel, pentru că descrierea scenelor de anchetă, în care organele Securității o numeau, în zilele bune, «curvă și dușman», sau descrierea amănunțită a relațiilor distructive dintre oameni ori comunități te obligă la reconsiderarea propriilor poziții etice”. Cum observa Ovidiu Șimonca, Herta Müller reușește să arunce o îndoială deplină asupra unor concepte, cum ar fi cel de „patrie”, cît timp patria în comunism însemna doar xenofobie, violență și presiune.

În ultimii ani, scriitoarea a revenit adeseori în România, legîndu-și numele de o inițiativă precum Festivalul „Oskar Pastior” de la Sibiu, eveniment despre care puteți citi chiar în pagina a 4-a a acestui număr. Era nevoie ca Herta Müller să revină în viața culturală românească pentru a se redeschide o rană veche. Talentul și intransigența scriitoarei din Banat dau semnului unei noi și necesare literaturi a mărturisirii.

Interviul de mai jos a fost realizat în 2005, la puțin timp după apariția în românește a volumului *Regele se-nclină și ucide*. Numele autoarei era intens vehiculat în cercurile literare și jurnaliste ca pretendentă cu greutate la Premiul Nobel pentru Literatură. Publicăm câteva fragmente din acest dialog.

Interviu de George Onofrei

Editorii germani vă caracterizează drept o fire foarte pretențioasă, chiar dificilă uneori. Sinteți de acord cu această caracterizare?

Fiecare om este dificil... Un om care nu e dificil nu e nici interesant. E adevărat, există în Germania – iar lucrul acesta îl știu de cînd am venit – o parte a criticii literare care are impresia că, tocmai pentru că trăiesc aici, ar trebui să scriu cîndva ceva despre această țară, și nu o „carte-eseu”, ci una de ficțiune. Tot timpul îmi spun că ar trebui – cu limbajul pe care îl am și cu modalitatea mea de a observa – să scriu ceva și despre

Germania. Cred că aceste cereri nu au sens, pentru că eu trebuie să scriu despre ceea ce mă preocupă pe mine. Iar asta ține, în primul rînd, de lucrurile care atîrnă greu în biografia unui scriitor... Practic, temele despre care scrii sînt influențate, în cea mai mare măsură, de biografia ta. Eu scriu doar despre ce mă preocupă și am observat că, plecînd din România, am avut, cel puțin în ultimii cinci-șase ani, senzația că resimt țara. Asta s-a datorat mai ales faptului că intrasem într-un spațiu în care n-am mai putut scrie, afectată în mod direct de Securitate și de toate presiunile acestea. Abia atunci, după ce mă distanțasem de lucrurile rele care mi s-au întîmplat în România cu Securitatea, am început să mă gîndesc ce s-a întîmplat de fapt, cum se prezintă lucrurile, cum ajunge un individ să se pună la dispoziția unui aparat represiv, de ce altul refuză... Nu eu sînt cea care alege tema, ci tema mă alege pe mine! Așadar, cît timp voi fi influențată de cele ce s-au întîmplat în România, voi scrie despre asta.

Cum ați caracteriza în acest moment relația dumneavoastră cu limba română?

Eu am învățat să vorbesc fluent românește abia cînd am ajuns la oraș, la vîrsta de 15 ani. La țară, unde am copilărit eu, nu erau decît doi români: medicul și polițistul. Toată lumea vorbea nemțește. Învățătorii de la școală erau și ei nemți, deci vorbeau o română învățată doar pentru a putea preda. Cînd am ajuns la oraș, am început să învăț româna din situațiile de toată ziua și abia atunci am învățat cu adevărat limba. Desigur, citisem deja destul ca să pot înțelege felul în care sună o limbă, ce imagini poetice, ce metafore sau ce conexiuni de limbaj există. M-a frapat atunci să descopăr

că limba română are atîtea straturi de exprimare și am fost practic înfometată să o învăț. După aceea am avut ghinionul – așa l-am considerat inițial – să ajung la o fabrică de tractoare din Timișoara. Acolo am stat doar printre români și am descoperit că, de fapt, a fost un mare noroc să fiu alături de ei. Am ascultat cum vorbesc muncitorii de acolo... Cea mai bună prietenă a mea a fost româncă, probabil că și din cauza apropierii noastre am învățat limba asta de parcă ar fi fost a mea.

După 1990 ați fost de mai multe ori în România. Ce impresie v-au lăsat aceste vizite?

Pentru mine, schimbările au fost enorme, plecînd din țară în timpul dictaturii și reîntorcîndu-mă acum... La Timișoara am fost foarte rar, iar Bucureștiul nu îmi este atît de cunoscut, pentru că nu am trăit acolo. Dar, de exemplu, m-au impresionat foarte mult reclamele, limbajul lor. Toate acestea au fost foarte neobișnuite pentru mine, deoarece eu nu trăiesc la București și nu am văzut cum, încetul cu încetul, se instalează asta. În rest, m-a preocupat în mod deosebit povestea cu arhivele Securității, CNSAS-ul – și m-am enervat de fiecare dată, pentru că am văzut că dosarele nu sînt disponibile, deși am fost de cîteva ori acolo. Cred că această problemă nu este numai una care ține de dosare sau de Securitate, ci este una ce ține de procesul democratizării. Într-o țară în care a fost o perioadă atît de cruntă de dictatură nu se poate să se treacă la problemele zilei fără a se discuta despre lucrurile din trecut... Și, în legătură cu aceasta, felul în care toate celelalte se dezvoltă sau rămîn cum sînt reprezintă o problemă de bază. Modul în care se procedează la CNSAS este scandalos.

LA NOI ÎN GERMANIA

Chiar în primele zile după sosirea mea din România am fost invitată la cină. Cînd am intrat în bucătărie, gazda rumenea o friptură de miel la cuptor. Vedeam pentru prima oară un cuptor cu geam de sticlă și cu interiorul luminat. Nu-mi puteam dezlipi ochii de la el, lumina expunea vîzului carnea. Bășicuțe de spușeală se tirau încolo și-ncoace, respirînd și plesnind. Mă uitam la carnea aceea cu luciu brun ca la un film peisagistic la televizorul în culori: un soare pîcios și roca de miel locuită de jivine sticloase. Gazda a deschis ușa de sticlă, spunînd în timp

ce întorcea bucățile de carne de pe o parte pe alta: „Păi, Canetti e și el din România”. Am spus: „Ăla-i din Bulgaria”. A spus: „Așa-i, mereu încurc țările astea, dar capitalele le cunosc, Bulgaria cu Sofia – România cu Budapesta”. Am spus: „Budapesta e la unguri, România e cu Bucureștiul”. În filmul meu, felul în care răsuca carnea cu dinții furculiței arăta ca și cum un rac ar fi reorînduit peisajul. Și-mi părea că încurcătura din capul lui se produsese doar pentru că întorsese alandala bucățile de carne din tîgaie. A închis ușa de sticlă, spunînd: „Sper să-ți placă, ai

mîncat vreodată carne de miel?”. „În România se mîncă multă carne de miel”, l-am asigurat, „Cîntecul Nibelungilor la români, epopeea lor națională, povestește despre oi și păstori”. „Asta-i nostim”, a spus. Iar eu l-am corectat: „Nu e nostim deloc, e vorba despre înșelăciune și deplina singurătate a omului în spaimă, despre suferință și moarte”.

Fragment din *Regele se-nclină și ucide*, p. 198, colecția „Ego-grafii”, Editura Polirom, 2004

un premiu mare. Nu mă lăsa să-l accept. Acela este cel mai...”

Eu am primit 33 de pagini din dosarul meu, dar am constatat că este o batjocură. În paginile acestea nici nu este vorba despre mine. Sînt doar niște raportări generale pe care le-a făcut Securitatea din Timișoara la Securitatea din București și invers. Există în aceste documente sute de nume de scriitori și artiști plastici. Practic, toată lumea culturală care, timp de treizeci de ani, a umblat prin Timișoara este prezentă. Însă nu e prezentă nici o singură situație în care să fie vorba despre mine. Mi se pare că acest lucru este mai dezagătător decît dacă instituția respectivă ar fi spus că nu-mi dă dosarul. Au măturat gunoierul și mi l-au trimis.

Ce moment identificați drept „actul dumneavoastră de naștere ca scriitor”? A fost debutul din România sau s-a produs acest moment odată cu prima carte publicată în Germania?

Eu nu mi-am dorit să ajung scriitoare, mie mi s-a întîmplat asta. În România am lucrat la o fabrică sau am avut un post în învățămînt, deci în nici un caz nu îmi puneam problema că voi scrie

sau că voi deveni scriitoare. Cînd mi-a apărut prima carte în România, pe undeva am fost scriitoare. Așa s-ar putea spune și așa a rămas. Apoi am ajuns în Germania... Cine a știut ce se va întîmpla?! Am încercat să lucrez mai departe ce și cum credeam eu de cuviință... Așadar, dacă mă numesc „scriitoare”, atunci asta s-a întîmplat de atunci, de cînd mi-a apărut prima carte. Și asta a fost în România.

Cu cine din lumea literară românească ați mai păstrat legătura după plecarea?

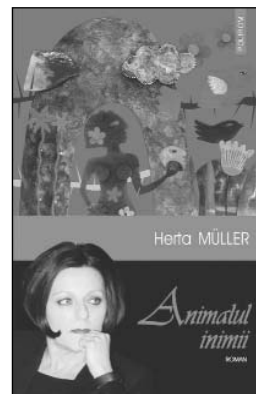
Cu Nora Iuga. Cînd mai trăia, cu Gellu Naum, pe care îl iubeam și-l respectam foarte mult. Din cînd în cînd, au venit aici și Bobe – sau Daniel Bănuțescu. De multe ori, cînd vin oameni din România pe aici, iau contact cu ei.

Vă recunoașteți mai degrabă ca poetă, prozatoare ori eseistă?

Cred că e același lucru. Am același conținut. Cînd îmi propun să scriu ceva, primul lucru care mă face să mă decid că voi scrie este că știu ce vreau să fac,

ce vreau să spun. Atunci depinde de forma în care ajunge ideea respectivă. Pentru mine, nu există mare diferență. Cîteodată spun că nu pot să scriu numai ficțiune pentru că simt nevoia – cum a fost atunci la Universitatea din Turbingen – să vorbesc direct despre lucrurile adevărate, concrete care s-au întîmplat.

La Editura Polirom au apărut: *Regele se-nclină și ucide* (2005), *Este sau nu este Ion* (conține CD, 2005) și *Animalul inimii* (ediția a II-a, 2006).

Și atunci, pentru că simt nevoia să vorbesc în acest mod, voi scrie un eseu, și nu o nuvelă sau un roman. De multe ori fac textele acestea scurte, de colaje, pentru că îmi dau posibilitatea să mă folosesc de o ușurință, de o ironie și de o naturalitate, lucruri pe care în romane nu le pot folosi din cauza temelor abordate. În romane nu pot, pentru că tema nu acceptă acest ton. Este un ton pe care îl îndrăgesc și îmi aparține, dar depinde foarte mult de locul în care se potrivește. De situație depinde ce formă scrisă iese pe hîrtie.

Este Nobelul pentru literatură cel mai important premiu pe care îl poate primi un scriitor?

Așa se zice, dar pe mine nu mă preocupă acest aspect. E un premiu mare, care este, bineînțeles, consistent și din punctul de vedere al banilor. Eu nu sînt înnebunită, nu mă îmbată gîndul că premiul acela este cel mai... Desigur, cred că, la fel ca fiecare om care lucrează, și pentru un doctor, și pentru un inginer este mai plăcut să simtă că munca lui este acceptată și recompensată. Mă bucur pentru fiecare premiu, deoarece mi se dovedește astfel că sînt oameni care îmi apreciază munca. E mai plăcut decît să nu fii luat în seamă.

Dumneavoastră v-ați considera o est-europeană care a reușit?

Da, cred că s-ar putea spune asta. Cred că este o condiție generală ca un scriitor să rămînă el însuși și cred că cea mai mare greșală este ca un scriitor să încerce să scrie o literatură care place și vrea să se acomodeze în mod literar la mediul în care este. Eu cred că o literatură bună nu cunoaște geografie. O carte poate să fie foarte bună numai dacă este autentic scrisă, indiferent de unde vine scriitorul.

HERTA MÜLLER

- » Herta Müller (n. 1953) a studiat germana și româna la Universitatea din Timișoara, iar apoi a lucrat ca traducătoare și profesoară.
- » Prima sa carte, *Niederungen* (*Ținuturile joase*), a apărut în 1982, după multe amînări și intervenții ale cenzurii, și a fost publicată în varianta originală abia în 1984, în Germania.
- » Din 1985, lucrările Hertei Müller au fost interzise în România. Din cauza dezvoltării și criticării în mediile occidentale a realităților dictaturii ceaușiste, autoarea a suferit presiuni tot mai puternice, mergînd pînă la amenințări cu moartea.
- » În 1987 a emigrat în Germania, iar de atunci trăiește la Berlin, fiind unul dintre cei mai importanți autori din literatura de limbă germană.

Volume

- » *Reisende auf einem Bein* (*Călători pe un picior*, 1989)
- » *Der Fuchs war damals schon ein Jäger* (*Încă de pe atunci vulpea era vîntătorul*, 1992)
- » *Der Wächter nimmt seinen Kamm* (*Paznicul își ia pieptenele*, 1993)
- » *Herztier* (*Animalul inimii*, 1994)
- » *Hunger und Seide* (*Foame și mătase*, 1995)
- » *Heute wär ich mir lieber nicht begegnet* (*Mai bine nu mi-aș fi ieșit azi în cale*, 1997)
- » *Der Fremde Blick* (*Privirea Străină*, 1999)
- » Cartea *Regele se-nclină și ucide* a apărut cu titlul original *Der König verneigt sich und tötet* în 2003 (Editura Carl Hanser, München, Viena)
- » Cel mai recent roman al Hertei Müller este *Atemschaudel*, apărut acum o lună în Germania, la Editura Hanser. Romanul abordează tema deportării sașilor în URSS și se bazează pe experiențele lui Oskar Pastior, deportat la vîrsta de 17 ani.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Secvența Casablanca

Le strîngeam pe toate în pumn, să stea drepte, adunate și le dădeam brusc drumul pe masă, să se împrăștie ca un snop de sulite mici, din lemn, cu dungii colorate. Apoi încercam, pe rînd, să tragem cîte un bețigaș ascuțit la ambele capete, fără să le clintim pe celelalte. Și în final cîștiga cine avea cele mai multe bețe și puncte. Toată copilăria am jucat morocco, dar și maroco, scris așa, ba cu o și doi c (pe cutia din anii '30, a mamei), ba simplu, cum se aude (pe cutia mea, din anii '60). Nu m-am gîndit nici o clipă la ce legătură ar fi între jocul cu pricina și țara Maroc, pînă cînd, la sfîrșitul verii, îngerașii Bazil și Nicoleta au sunat dulcea goarnă a chemării. Așa am ajuns, împreună cu Delia, unde n-aș fi visat niciodată, în raiul raiurilor numit, pe rînd, Rabat, Casablanca, Marrakech, Fez, munții Atlas, deșerturile dinspre Sahara, pe tărîmurile berberilor și tuaregilor. De atunci mă tot chinui să pun alături Maroc și maroco, dar n-am dibuit decît că jocul ar fi apărut la Fez, cine știe cînd, că l-ar fi jucat și bogații, și săracii, în medine, riaduri, kasbahuri, mederse, în palate și cocioabe, în cafenele și pe străzi.

Deci cu ce să încep mega-oda jubilației celor două săptămîni din septembrie, luna în care, ba cu treburi academice, ba într-un fel de vacanță, am bîntuit prin nordul Africii și prin Europa, pînă în Normandia, de la Atlantic și Mediterană, pînă la Marea Mîneicii? O iau cronologic, cu prima secvență, care parcă-i dintr-un film și care m-a plesnit în moalele capului: secvența Casablanca. O să credeți că-i vorba despre Rick's Cafe, cafeneaua americană în care Humphrey Bogart și Ingrid Bergman se sorb din priviri și

unde bossul Rick îi strigă lui Sam să cînte la pian, deci *play it*. Da, e și secvența asta, cînd intrăm toți trei, eu, Delia și Bazil, fix de 11 septembrie, pe la prînz, pentru că așa se nimerește, în noua cafenea americană Rick's, care are doar cinci ani și care reconstituie aproape la milimetru butaforia de la Hollywood din 1942, cînd s-a turnat filmul. Toate-s la locul lor, intrarea, barul, mesele, palmierii, pianul, băiatul de la intrare. Bem cafele și sucuri, dăm o raită, ne așezăm la pian, clămpănim în joacă și sunetele au un ecou ciudat. Parcă-i un fel de melancolie, un fel de așteptare. Nu se întîmplă nimic, nu se aude decît țîrîitul și declicul lui Sanyo, care înregistrează și acest clișeu, cu mine proțopită în fața cafenelei lui Rick Blaine, de parcă aș fi Ilsa Lund.

Dar nu asta e marea secvență Casablanca, nici vizita la moscheea-gigant, nici preambulul pe bulevardele orașului, nici senzația că sîntem prin anii '20', într-un oraș colonial din nordul Africii, nici viermuiala din medicină, prin bazarele încărcate. Ci secvența în care un bărbat iese pe marginea autostrăzii din bidonvilul bine ascuns de un zid. E îmbrăcat îngrijit, cu o cămașă albă. Ține de mîini doi copii, un băiat și o fată, și ei îmbrăcați îngrijit. Pentru că stăm la stop, îi văd clar. Mă văd și ei clar. Băiatul întoarce mereu capul și zîmbește. Zîmbesc și îi fac cu mîna. Începe să țopăie de bucurie și să-și fluture brațul mai, mai să și-l smulgă. Trecem pe lîngă ei și nu ne oprim din salutat și din rîs pînă cînd se fac mici de tot, în depărtare, pînă cînd brusc mi se umplu ochii de lacrimi și simt că am ajuns de-a dreptul în al nouălea cer.

De ce au zburat manualele de economie pe fereastră?

Toată lumea e amatoare de comentariu economic acum. Sau mai curînd de comentariu de eclezias. Avem nevoie de profeți economiști care să privească scrutător în trecut, să întoarcă apoi privirea la noi și să concluzioneze ferm: „Pocăiți-vă!”. Ei bine, în tot acest comerț cu discurs mistic economic, se desprind și voci care chiar te pot lămuri cu cîte ceva, care ne fac mizeria mai ușoară. Paul Krugman, laureatul Premiului Nobel pentru Economie în 2008, este unul dintre ei. I-am citit cartea *Întoarcerea economiei declinului și criza din 2008*.

C. Rogozanu Microfonia în criza economică

Una dintre primele senzații tari în timpul lecturii a fost că furia proletară îți vine în gît citind această carte care nu e totuși vreun manifest activist precum cele furnizate de Naomi Klein. Klein își metaforizează discursul și folosește forța magică a datelor istorice sau economice. Krugman fuge de o prea mare înflăcărare, preferă să observe lucruri simple și să lovească în moalele capului. Imaginea mea despre „știința economiei” e încă una compusă din frică și respect. Krugman este însă un tip care știe să narativizeze cifre, să le pună în context, și asta nu întîmplător – cariera lui de economist a mers mîna în mîna cu aceea de jurnalist. Textele specialiștilor ajung greu la marea public, iar cei ultraspecializați l-ar disprețui pe Krugman pentru lizibilitatea lui. Îi ador pe acești tipi din galeria Stiglitz care au reușit să le spună capetelor umaniste precum al meu ceva de înțeles din mărețele instituții financiare care se joacă de-a globul pămîntesc. Anunțul din „Introducere” al lui Krugman despre cum vede el stilul „intelectual” nu poate decît să mă bucure: „Ca să găsim un sens logic fenomenelor noi și ciudate, trebuie să fim pregătiți să ne jucăm cu ideile”.

Vă amintiți probabil de celebra emisiune a comicului John Stewart care la un moment dat a difuzat comentarii economice ale unor celebrități de televiziune, în perioada în care criza părea să fie inevitabilă. Oamenii aceia spuneau cu zîmbetul pe buze că nu avem de-a face decît cu niște „corecții” pe bursă, că lucrurile se vor îndrepta, că nici vorba de criză. Peste alte cîteva zile, noi bănci se prăbușeau cu zgomot. Stewart i-a făcut de rîs fără să-și mai folosească arsenalul satiric obișnuit: doar le-a redifuzat blabla-ul prețios de economiști tari și efectul a fost distrugător. Krugman nu e dintre aceia; cartea de care am vorbit are atu-ul imens că anticipază cumva dezastrul vestit cu interpretări ale crizelor economice din Vest – „tigrisii asiatici”, acele state care au explodat și care s-au tot dezumflat, sînt pentru autor un soi de anunț îngrijorător pentru ce avea să urmeze în lumea occidentală.

Krugman are tupeul să spună lucrurile simple pe care un nespecialist nici nu îndrăznește să le emită mai departe de o discuție amicală. Problema încrederei, cercul vicios care accelerează circuitul – neîncredere/dobîndă mare, monedă în picaj/probleme financiare

pentru cetățeni, firme, bănci –, despre care toată lumea vorbește în termeni complicați, își găsește o formulare extrem de plastică: „Iată o analogie. Un microfon dintr-o sală de curs sau de ședințe generează întotdeauna o buclă de feedback: sunetele captate de microfon sînt amplificate în difuzoare; zgomotul produs de difuzoare este și el captat de microfon și așa mai departe. Dar, atît timp cît încăperea nu are un ecou exagerat și amplificatorul rămîne pe volum moderat, este vorba de un proces «în surdină», care nu pune nici o problemă. Dar ia să învîrtim butonul amplificatorului prea mult la dreapta și procesul devine unul exploziv: orice sunet cît de mic se vede captat, amplificat, captat din nou și, dintr-odată, sala se umple de un țuit care-ți sparge timpanele”.

În ciuda insuportabilei ușurințe a demonstrațiilor, Krugman are în spate o credință (cu spirit critic) în Keynes, a cărui desuetudine își găsește o explicație în felul în care politicul a invadat economicul: „Trebuie să te pliezi după ceea ce *speri* că vor fi percepțiile pieței. Și uite așa am ajuns să fie încălcat pactul keynesian: politica economică internațională a sfîrșit prin a avea prea puțină legătură cu știința economiei. A devenit un exercițiu de psihologie amatoristică, în care FMI-ul și trezoreria

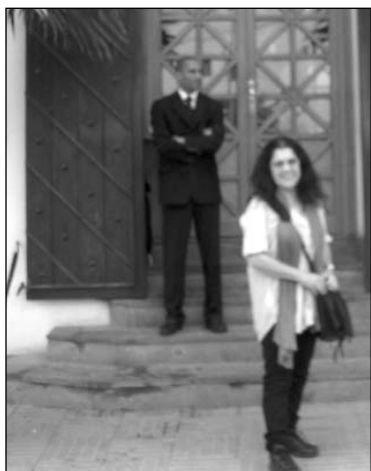
SEMNAL

Cristian Teodorescu, *Medgidia, orașul de apoi*, colecția „Proză”, Editura Cartea Românească, 280 de pagini, 24.95 lei

Pentru prima oară în literatura română, cititorii își pot scrie singuri romanul, pe măsură ce adună la un loc, cu sufletul la gură, nu doar poveștile care îl alcătuiesc, ci și firele invizibile care le leagă. Sînt 103 nopți și zile ale locuitorilor tuturor orașelor de apoi.

Romanul este o savuroasă colecție de „istorii” individuale profilate pe fundalul agitat al anilor '40 din secolul trecut, preț de zece ani de zbucium politic, dar și de viață, pur și simplu. În decorul tîrgului dobrogean – care devine, în logica ficțiunii, un centru al Lumii – se „filmează”, cu maximă acuitate și fidelitate a imaginii, memorabile secvențe din vremea Războiului, a rebeliunii legionare ori a ocupației sovietice.

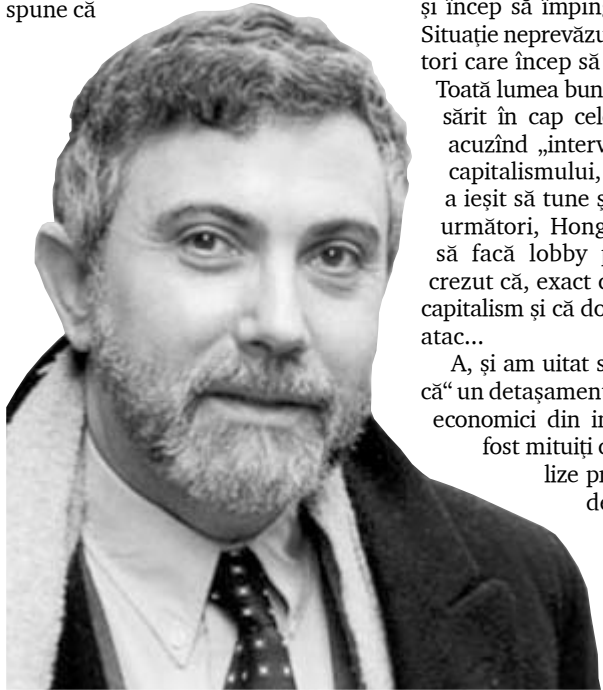
Medgidia, orașul de apoi poate fi, la scară redusă, oricare oraș de pe harta României, însufletit de pasiuni omenesti, de lupte politice, cu mize mai mici sau mai mari. Mersul implacabil al Istoriei se reflectă – amplificat pînă la teroare sau, după caz, pînă la grotesc – în oglinda biografiilor netrucate ale locuitorilor lui.

Statorilor Unite au încercat să convingă țările să facă niște lucruri despre care ele sperau că piața le va percepe drept favorabile. Nici nu-i de mirare că manualele de economie au zburat pe fereastră din clipa în care criza a izbucnit”.

Hedging vs Hong Kong

Paul Krugman spune povești fioroase cu poziții „în scurt”, fonduri de hedging, atacuri la monedă, ca și cum ar relata un episod intens dramatic dintr-o carte a lui Tolkien. Bătălia din 1998 a unor mari fonduri de hedging – deținute de precunoscutul Soros, dar și de pe nemeritat necunoscutul Julian Robertson, fondurile Quantum și, respectiv, Tiger – cu guvernatorii hongkonghezi este fascinantă. Și este smulșă din zvonurile care au circulat între cunosătorii bursei din Hong Kong. Un atac financiar nu poate fi dovedit, scapă mai mereu prin năvodul legii, dar Krugman găsește calea să spună povestea – ceea ce nu mai e o calitate de mare economist, ci una de mare ziarist. Iși ia precauții, spune că

faptele nu au fost niciodată probate pînă la capăt, dar citează „jucători din piață” și date verificabile furnizate de oficiali din Hong Kong.

Așadar, se pare că fonduri de hedging uriașe (atît de mari încît pot juca pe degete o bursă imensă, cum era atunci cea din Hong Kong), cu Soros și Robertson în frunte, au început un joc dublu de împrumut de acțiuni și vîndut pe dolari hongkonghezi – e o situație win-win, și dacă scădea dolarul local, și dacă autoritatea monetară creștea dobînda. Krugman spune că a existat o înțelegere – ilegală în America, greu de „prins” pe piețe externe – pentru un astfel de joc, dar „se acoperă” cu o ironie: „Cel mai probabil, au fost aluzii și semne cu ochiul, și niscaiva generalități, aruncate ici-colo în conversație, la o partidă de golf sau în jurul unei sticle de vin scump”.

Să revenim la poveste. Autoritățile din Hong Kong reacționează imprevizibil, nu măresc dobînda, ci scot din pușculiță foarte mulți dolari americani, puși deoparte pentru zile negre, cu care încep să cumpere acțiuni autohtone și încep să împingă prețurile în sus. Situație neprevăzută de marii speculatori care încep să piardă bani serioși.

Toată lumea bună conservatoare le-a sărit în cap celor din Hong Kong, acuzînd „intervenționismul”. Papa capitalismului, Morgan Freeman, a ieșit să tune și să fulgere. În anii următori, Hong Kong-ul a trebuit să facă lobby puternic ca să fie crezut că, exact ca înainte, credea în capitalism și că doar s-a apărât de un atac...

A, și am uitat să vă spun. „Se pare că” un detașament întreg de jurnaliști economici din insula cu pricina au fost mituiți constant pentru analize profunde care prevedeau prăbușirea monedei locale, spre binele alianței Quantum-Tiger. Ciinele de pază a devenit ciinele de atac al onora.

Demitizarea Japoniei

Și veți găsi astfel de povești moralizatoare cu zecile. Să nu aveți impresia că Krugman e vreun mare apărător al boom-ului asiatic a cărui găunoșenie o scoate la suprafață fără prea multe complexe: nepotismul, încrengătura de pile, privilegiul apar toate scrise negru pe alb, cazul arborelui corupt din Thailanda fiind doar un singur exemplu.

Japonia este și ea o victimă a spiritului critic krugmanian. Aflată undeva departe, dată mereu drept exemplu de succes, Japonia trebuie să sufere și un proces de de-mitificare. Ei bine, îl găsiți aici: „Sigur, reputația Japoniei în ce privește investiția de perspectivă, controlată social, a fost dintotdeauna o exagerare a realității. Speculanții imobiliari, adeseori capabili să-și adjudece un avantaj suplimentar prin mituirea politicienilor, și încă un avantaj prin relațiile cu lumea interlopă *yakuza*, au reprezentat de cînd lumea o componentă neașteptată de importantă a scenei japoneze”. Iată un tablou puțin diferit față de obișnuitele imagini cu roboței simpatici japonezi difuzate la sfîrșitul buletinelor de știri.

Krugman e un comentator pătimaș. Dacă aveți curiozitatea să-i cutreierați blogul și comentariile de pe site-ul „New York Times”, veți vedea că subiectivismul depășește uneori limite convenționale acceptate. Este un pro-Obama aproape scăpat de sub control, dar totul se face cu stil. Chiar și în varianta lui fanatizată, tipul e simpatic. Cartea *Întoarcerea economiei declinului și criza din 2008* este un nou fel de a scrie istoria – nu doar cifrele din datele calendaristice contează, cam asta ar fi lecția. Economie clar nu veți învăța din ea și nici cum să faceți bani. Dar vă pot garanta că veți începe să înțelegeți de ce îi pierdeți și pe cei pe care îi mai aveți...

Paul Krugman, *Întoarcerea economiei declinului și criza din 2008*, traducere de Smaranda Nistor, „Co-lectia de economie”, Editura Publica, 2009

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

JAMES FENIMORE COOPER

ULTIMUL MITOCAN

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

în fiecare vineri, de la 20.00 cu George Onofrei

Convorbiri cu Dan C. Mihăilescu

– Stimate domnule Dan C. Mihăilescu, m-am întregat de cînd ne cunoaștem. Cred că de peste un deceniu. În 1998, venind ca june asistent la Institutul „G. Călinescu”, la recomandarea lui Eugen Simion, v-am găsit acolo, în postura de „veteran” al cercetării istoriografice. Pe atunci vorbeai mai poticnit, dar la fiecare intervenție stîrneați hohotele de rîs ale colegilor. În atmosfera aceea destul de glacială, dacă nu cenușie, îmi apăreați ca un intelectual extrem de viu. Astfel încît mai tîrziu, atunci cînd ați făcut carieră de *showman* la PROTV, am fost unul dintre puținii oameni care nu s-au mirat defel.

Ne-am regăsit apoi în tranșeele criticii de întîmpinare. Dvs. erați după suplimentul *LA&I* (prima serie), în timp ce eu scriam primele recenzii pentru *Adevărul literar și artistic*. În spectrul publicistic, dvs. erați plasat la dreapta, în timp ce eu, mai degrabă la stînga. Dar indiferent de această poziționare (și care în timp a căpătat, în ce mă privește, nuanțe noi, în direcția unui centru ideal), de fiecare dată cînd ați vorbit sau ați scris despre mine, am detectat o anumită simpatie omenească.

În debutul acestui volum de convorbiri, v-aș pune deci niște întrebări „pilot”. Dincolo

de relația noastră personalizată, credeți că doi oameni cu convingeri (politice, religioase, artistice) profund diferite pot comunica în mod real și se pot înțelege dincolo de bagajul masiv al diferențelor? Dacă da, în virtutea cărui cod? Care ar putea fi numitorul comun?

Pe de altă parte, cu cine nu se poate dialoga? Cu cine nu merită să faci efortul dialogului?

– Mai întîi, trebuie să știi că m-a muncit destul de mult ideea acestei cărți. Flatantă, onorantă, bine provocatoare, nu zic nu, însă îndeajuns de riscantă ca să-mi dea ceva fiori. De obicei, pentru astfel

de bucoavne dialogale, ca și pentru premiile „opera omnia”, trebuie să fii cel puțin sexagenar, cu opera ca-și-încheiată. Adică orice titlu de carte ori schimbare biografică marcantă ți-ai adăuga la CV, capitolașul pe care ți-l rezervă istoria literară, verdictul său, esența ființei tale, a destinului tău profesional – rămîn neschimbate. Așa a fost cînd ai vorbit cu Octavian Paler și Ileana Mălăncioiu. Amîndoi erau rotunjiți frumos, etanș, inalterabil. Indiferent ce ar mai fi scris ei, nimic nu le-ar fi modificat semnificativ fișa de dicționar. Pe cînd în cazul meu – un om departe de a-și fi închis evoluția, care a

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

depins întotdeauna de provocările realului, care la 55 de ani încă nu știe bine cine este, ce-a fost, ce vrea și încotro se îndreaptă – orice afirmație prezentă poate fi clătinată azi, ruginită mîine, flagrant contrazisă poimîine, riscînd să dea un aer de vizorizat inutil dialogului nostru. Atît de multe capricii mi-am permis, așa de diverse ispite m-au copleșit, atîtea cotitiri mi-am anexat – gazetar, istoric literar, cronicar de întîmpinare, traducător, samsar mediatic (*showman*, cum spui), eminescolog, caragialofil,

cioranizant, editor, antologator, paseist, cercetător, poet juvenil, eseist liric pătimaș, ori moralist fără voie – încît orice încercare de a mă prinde singur la insectar îmi pare din capul locului o utopie.

Dacă am acceptat în cele din urmă (fără orgoliu, dar... cu mîndrie) invitația, am făcut-o nu în vederea unui spectacol de personalitate, a unui exhibiționism narcisic, a unei succesiuni de pledoarii pro domo, ci a unui sincer – chiar inconfortabil uneori – dialog de idei, dincolo de persoanele noastre.

Emil Brumar: „Era prin 1955, pe vremea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Ce m-a șocat la ședința aceea a fost nu atât propunerea de dare afară din UTM, cât faptul că prietena mea, chiar ea, șefă UTM a grupei, s-a ridicat și a vorbit scâldînd-o, oricum înfundîndu-mă și mai rău!”

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu & Emil BRUMARU

Fragment mușuroielnic (4)

Veronica D. Niculescu: De furcă cu Șelaru și Furcoi! La noi, la cămine, era securistul în costum maro, așa-zisul polițist de la „Moravuri”, Tătaru. Nu-l uit. A dispărut subit cînd am revenit după vacanța – ce vacanță! – din iarna lui '89. El și toată gloata lui care filtra tot ce mișcă în cămine, de te simțea ca infractorul și cînd îți venea mama în vizită... Dacă mă gîndesc la perioada de care vorbiți, erau anii despre care citesc acum și în cartea de corespondență a familiei Pillat, cu care vă înnebunesc fiindcă sînt complet cucerită. „Nici humorul nu mai constituie o supapă”, îi scria Dinu surorii sale, Pia, în '48. Scriitorii erau obligați să facă „muncă obștească” pentru „inițiere în fabrici”...

Emil Brumar: Era prin 1955, pe vremea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Ce m-a șocat la ședința aceea a fost nu atât propunerea de dare afară din UTM (ameliorată de altfel, la intervenția unui coleg mult mai în vîrstă, maghiar, abia transferat la noi, în vot de blam cu avertisment), cât faptul că prietena mea (apoi soția mea, după ce am terminat facultatea), chiar ea, șefă UTM a grupei (nici nu știam pînă atunci!!!), s-a ridicat și a vorbit scâldînd-o, oricum înfundîndu-mă și mai rău! O făcea din prostie? Normal, fusese „prelucrată”... Totuși, n-ar fi trebuit să mă apere? Iată că nu a făcut-o, era „obligația” ei să mă critice... Nu am dormit toată noaptea, aiurit de întîmplarea asta. A fost, cred, prima mea noapte de insomnie datorată perplexității, neînțelegerii sistemului ce altera absolut totul, în cea mai intimă fibră... După '89 l-am întîlnit întîmplător pe Furcoi. M-a întrebat cu teamă dacă nu-mi scriu memoriile! L-am asigurat rîzînd că nu, pe atunci eram prea obosit... Profesorul de psihiatrie m-a întîmpinat, peste ani, calm, cu vocea blîndă, interesîndu-se și el de planurile mele scriitoricești...

V.D.N.: Încurcătura asta cu iubita, cu soția „prelucrată” care lua cuvîntul, apoi cu întîlnirea tîrzie, toate mă duc cu gîndul la Kundera, la *Gluma* mai ales. Mi-am amintit și eu brusc, dar

destul de înțeșat, un formular înapămintător pe care ni l-au dat la armată, unde ni se cerea să trecem toate rudele de „afară”, în niște detalii incredibile – nu doar cînd și cum au plecat (cu urme de colți de cîine în umeri, așa au plecat unii, iar alții cu o grămadă de bani...), dar și unde lucrează, adrese...

Eram îngrozită, ale mele erau așa de multe încît nici n-ar fi încăput, chiar de-aș fi vrut să le scriu, cu seninătate! S-a panicat întreaga familie. Panica asta era punctată de fisele de telefon, monede de un leu și de trei lei, hăpăite de un jeg de telefon public dintr-un oficiu poștal izolat, de unde tot întrebam acasă cum să fac, ce să fac. Printr-o minune, formularele nu ne-au mai fost cerute, nu mai știu de ce.

E.B.: În toamna lui 1955, în noiembrie, am intrat la Facultatea de Medicină generală. E de ținut minte. Abia în ianuarie 1956 am împlinit 17 ani! Se poate spune că eram de abia la începutul unei adolescențe destul de date-n mă-sa datorită mediului în care mă învîrteam: sala de disecție cu cadavrele injectate cu formol (de asta se fuma pe rupe în pauze, mai ales fetele, ne usturau ochii deasupra femeilor și bărbaților anonimi, ciopîrțiți de bistrurile noastre studioase), sala de la subsol unde se făceau experiențe pavloviene, pentru crearea reflexelor condiționate, pe cîini vagabonzi, aduși cu jaPCA de hingheri, animale schelălăind jalnic pînă ne îndobitoceau de tristețe, colegi făcînd glume grobiene (cea clasică era strecurarea unui penis de cadavru, tăiat la repezeală de la vreun mort întins pe masa de ciment și strecurarea lui în buzunarul halatului celei mai frumoase colege; să fi auzit țipătul ei de oroare, scîrbă și neputință, cînd da cu mîna de dînsul!!!), tușeurile vaginale, executate cu sîrguință, tot pe cadavre, sub ploaia unor glume scabroase ale celorlalți „tovarăși” de grupă...

(va urma)

Dacă v-a plăcut Porno...

Mi se cam rupe de Welsh ăsta. Adică am tot încercat să-mi placă gagiul, da' ceva nu se leagă. O fi pentru că-i cam moji? Că nu poate să scrie un rînd fără să și-o bage sau să zică ceva de cur sau tîțe sau chiar... mă-nțelegeți voi, nu vreau să fac și io ca el. Da' apoi tot io îmi zic, măcar ăsta scrie, c-am văzut și din ălalți, tot mojici, da' nu-s în stare să lege două vorbe...

Florin Irimia

Acuma nu că am eu o pată pe el, da' ziceți și voi, ăsta-i titlu? Adică s-o dai în bară chiar din titlu? *Dacă ți-a plăcut școala, munca o să-ți placă și mai mult?* Cine dracu' i-o fi zis că fraza ăsta dă bine pe copertă, și-a bătut joc de el, pe bune, e la mîntea cocoșelului ăla minuscul al lui Jason King din ultima povestire că nu așa se pune un titlu, întrebați orice curvă din Fife sau din Iași și-o să vă spună că-i prea lung, se plicitește omu' numai cît termină de citit titlul, darămite să mai deschidă și cartea. Nu că io n-am deschis-o. Am deschis-o și-am citit-o pe toată, uite așa, de-al dracului, pînă la capăt am citit-o, am lins paginile nu alta, cum ai linge-o... da' mai bine lasă.

Acuma nu zic că tipu' n-are umor. Recunosc c-am rîs de m-am prăpădit, mai ales la ultima, aia de-am menționat-o mai-nainte, „Regatul din Fife” îi zice, lungă frate, lungă ca o față de curvă după ce-i zici că-i dai banii săptămîna viitoare, că ți s-a terminat ajutoru' de șomaj acuma și n-ai avut de la cine să-mprumuți, da' amuzantă și cu final fericit, ceea ce nu prea se-ntîmplă în „Miss Arizona” de exemplu, care e nasoală rău de tot, nu la stil, ci la final, îți vine să mori de draci cînd vezi ce prost e Raymond ăla, ce țeapă ia băiatu', da' na, așa pățești dacă-țiiei

nasul la purtare, am înțeles morala, individuu' devenise egoist, se gîndea numai la el și-a plătit pentru asta. Da' parcă prea de tot. Oare se-ntîmplă așa ceva și-n realitate, pentru că știu eu vreo doi care-ar merita-o.

Nici „Șerpii cu clopoței” nu-i proastă. De fapt dacă mă gîndesc bine așa zice că-i cea mai bună. Și băieții ăia o iau în față, Eugene și Scott parcă le zice, adică Scott chiar o ia în față la propriu, o să vedeți voi în ce fel dacă puneți mîna pe carte, e chiar prima povestire, se citește ușor și acțiunea se petrece în America, pe undeva prin deșertul ăla din Nevada, ce fază numai cînd îmi amintesc, le-a potrivit bine Welsh aicea, da' ce minte perversă tre' să ai, mie nu mi-ar fi trecut prin cap una ca asta, da' ce să-i faci, nu toți o avem la fel, mîntea vreau să zic.

Cinci povestiri care, una peste alta, nu-s rele deloc

Acuma să vă spun vreo două vorbe și despre aia de-a pus-o-n titlu pe care nu-l mai scriu că mi se termină tușul din Word dacă-l mai înșir o dată. Păi ce să zic, e scrisă la mișto, adică tipu' ăla care povestește, Michael, un englez din ăla de zici că-i în Sexy Beast, mare gagicar și-o face pe duru', mă rog, are un bar pe o insulă undeva în Spania parcă și cică s-a culcat cu nu știu

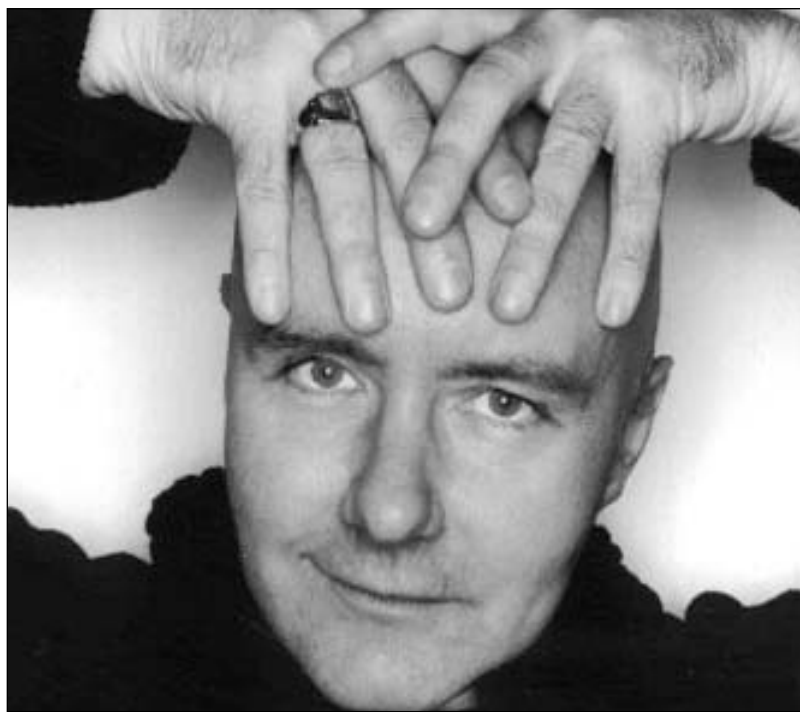

cîte de pe-acolo, că nu trăiește decît pentru futai, da' io cred că tipu' minte de-ngheață apele ălea căldute de unde s-a retras el, că realitatea e alta și vrea să pară el diferit, da' poate n-am înțeles io bine. Oricum se citește rapid și dacă nu vă place puteți s-o săriți, asta-i mișto la proză scurtă, că dacă sari treizeci de pagini nu-i ca și cum nu le-ai înțelege pe următoarele.

Ce-ar mai fi de zis? A da, „CÎINII din Lincoln Park”, care titlu în traducere nu prinde jocu' de cuvinte din engleză, da' asta e, dacă voriați engleză trebuia s-o-nvîțați la școală, *D.O.G.S. of Lincoln Park* carevasăzică, plină de tipe fițoase și Welsh scrie aici din perspectiva lor și să mor io dacă nu-i convingător, face asta și-n „Regatul din Fife”, pen' că dacă ești scriitor tre să le ai nu doar la vorbe, ci și la cum pui vorbele alea în gura unei tipe care nu gîndește ca un tip, înțelegeți voi ce vreau să spun, și-atunci nu-nțeleg cum vine asta că cică scoțianu-i misogin, tot timpu' se găsește unu' care să vrea să te discrediteze, io zic că-i doar un pic țacănît la cap de la toate drogurile ălea pe care le-o-ngurgitat, toți și-o bagă-n venă în ziua de azi, ce să-i faci, ăstea-s vremurile, nu putem fi cu toții sfinți că s-ar aglomera Raiul ca șoselele din România.

Așadar, cinci povestiri care, una peste alta, nu-s rele deloc, am zis io că nu-mi place tipu', da' parcă pîn' la urmă mi-a plăcut, acuma nu v-ați supărat pe mine că io n-am vrut să vă duc în eroare, bine că n-a fost invers, cum se-ntîmplă-n viață, că pornești de-ți place și ce frumos e totul și-apoi, încetu' cu încetu', îți dai seama că parcă nu-i chiar așa mișto și în final ți-e greață de tot și-ți vine s-o iei pe ciucălăi, măcar ficțiunea să fie altfel că doar de-aia-i ficțiune, să-ți mai ia gîndu' de la ale tale și dacă-o să citești cartea, chiar o să vi se ia gîndu', numai că ce folos dacă apoi tot aicea vă-ntoarceți, sau poate cine știe?

Irvine Welsh, *Dacă ți-a plăcut școala, munca o să-ți placă și mai mult*, traducere și note de Ciprian Șiualea, colecția „Biblioteca Polirom. Proză XXI”, Editura Polirom, 2009, 37.95 lei

Premiile discului clasic „Gramophone 2009”

Ca în fiecare an la începutul lui octombrie, duminică trecută au fost acordate premiile cele mai de prestigiu ale discului în Marea Britanie, cele ale revistei „Gramophone”, în asociație cu postul de radio FM Classic. Criza *oblige*, iar criticii supunându-se curentului, majoritatea covârșitoare a premiilor au mers către casele de discuri britanice, la marile trusturi cum sînt EMI (cu filiala ei *Virgin Classics*) și *Decca* și la firme de mărime medie și mică, cum sînt *Hyperion*, *Chandos*, *Testament*, *Hallé* sau *NMC* și *Coro*. Lozinca zilei pare să fi fost susținerea pieței britanice a discului care, altfel, se poate mîndri cu producții de clasă și rafinement indiscutabil al gustului.

Au fost totuși două excepții notabile în dispoziția criticilor. Cea dintîi privește un disc al excelentei case cehe *Supraphon* (SI3994-2), înregistrarea în premieră mondială a unor fragmente pînă acum inedite, din opera lui Martinu, *Julietta*. În lipsă de locuri, s-ar spune, discul a fost în mod ciudat premiat la categoria *Recital*, deși este vorba de un concert în toată regula, susținut de Orchestra Filarmonică Cehă sub bagheta lui Sir Charles Mackerras, binecunoscut ca promotor mondial și de mare succes al muzicii cehe. Simpatiei și respectului de care se bucură printre criticii britanici li s-au adăugat cu siguranță faptul că solista concertului a fost mezzosoprana cehă Magdalena Kozena, printre ale cărei calități, alături de voce, se află și aceea de a fi soția cunoscutului dirijor Sir Simon Rattle. Glumind s-ar putea spune: un premiu cu cîntec...

Cea de-a doua excepție o constituie casa de discuri franceză *Harmonia Mundi* al cărui întreprinzător patron, Bernard Coutaz, a primit un premiu special pentru activitatea sa. Un premiu meritat, nu numai pentru că editorul este un apărător convins al caselor independente de discuri, dar și fiindcă, în anul aniversar Haydn și Haendel, a publicat înregistrări absolut încântătoare (din punct de vedere muzical și grafic) ale creațiilor celor doi compozitori. Gîndul mă duce spre ediția de cvartete a lui Haydn cu *Jerusalem*, respectiv *Casals Quartet*, și la un set de 4 discuri, cu arii compuse de Haendel pentru soliștii lui favoriți (Cuzzoni, Durastanti, Senesimo și Montagnana). Ariile își găsesc o interpretare

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

Cvartetul Ebène

din cele mai alese grație sopranei Lisa Saffer, regretatei mezzosoprane Lorraine Hunt, contra-tenorului Drew Minter și bassului David Tomas, toți acompaniați de plina de avînt *Philharmonia Baroque Orchestra* sub bagheta lui Nicholas McGegan.

Revenind la premiile „Gramophone” 2009, *Harmonia Mundi* a fost recompensată întîi la categoria de muzică instrumentală barocă pentru un disc Purcell, *Integrala Fanteziilor*, interpretată de grupul *Fretwork*. În paranteză fie observat că, în ultimă instanță, promovarea este tot pentru un compozitor britanic, și el aniversat, și pentru un grup de șase interpreți londonezi. Și cel de-al doilea premiu primit de *Harmonia Mundi* este tot pentru un grup britanic, de soliști vocali, *Stile antico* și discul lor cu muzică vocală timpurie *Song of Songs*. Nimeni nu contestă, ca și în cazul formației *Fretwork*, calitatea excepțională a interpretării grupului *Stile antico*, deja evidențiată în anii precedenți printr-un premiu al celui mai bun disc al anului în Franța, un premiu al criticii discului în Germania și o nominalizare pentru Grammy Awards în Statele Unite.

Surpriza premiilor „Gramophone” o constituie însă distincția acordată unui foarte tînăr cvartet francez, *Ebène*, format din patru instrumentiști de clasă (Pierre Colombet și Gabriel Le Magadure – vioară, Mathieu Herzog – violă și Raphaël Merlin – violoncel). CD-ul lor cu cvartetele de Debussy, Ravel și Fauré a fost declarat *Disc al Anului 2009*. Cei patru, care au început prin a publica discuri Haydn și Bartok, în 2006-2007, la casele franceze *Mirare* și *Harmonia Mundi*, au semnat relativ recent un contract cu *Virgin Classics* care, în mod ciudat, a distribuit discul astăzi premiat doar în Marea Britanie. Pe restul pieței europene, discul a apărut abia luna trecută.

Cvartetul *Ebène* merită fără discuție să fie urmărit, promișind să devină unul din marile grupuri de muzică de cameră ale secolului. Un cunoscut critic german, Joachim Kaiser, lauda înregistrarea lor cu *Quintetul de coarde de*

Schubert spunînd că nu a ascultat o interpretare live mai frumoasă. Or, competiția e la nivel înalt, dacă ar fi să amintim numai înregistrarea legendară a *Quintetului* de la Festivalul de la Pradès (în 1952, un disc Sony), cu Pablo Casals și prietenii săi, Isaac Stern, Alexander Schneider, Milton Katims și Paul Tortelier...

Ebène și-a început cariera internațională în urmă cu doar patru ani, după ce cvartetul a cîștigat dificilul Concurs ARD de muzică de cameră de la München și, la scurtă vreme, trei premii, pentru cea mai bună interpretare și al audienței, din partea Fundației Karl Klînger. De atunci, presa vorbește numai la superlativ, despre discul premiat acum afirmîndu-se că este „o înregistrare superbă, o interpretare de virtuozitate, de o mare inteligență” („The Independent”), „un spectacol sublim croit, de o concentrare intensă și cu fler” („Sunday Times”), „o interpretare cu un rar grad de subtilitate expresivă, sonorități împletite, și bucurie ce electrizează” („Times”). O rar înțîlnită unanimitate și excitație printre criticii muzicali...

Ar mai fi de notat discurile recompensate la categoria *Reeditări istorice*, un set de 22 de discuri, *Compozitori în persoană* (EMI) și înregistrarea *Troienilor* lui Berlioz, cu Rafael Kubelik la pupitrul orchestrei Operei Covent Garden (*Testament*).

În sfîrșit, de amintit că Angela Gheorghiu este și ea indirect premiată, în fruntea distribuției setului EMI, cu *Madama Butterfly*, la categoria *Operă*, în compania orchestrei Accademia Nazionale di Santa Cecilia, condusă de Antonio Papano.

P.S.: Luna aceasta promite, de altfel, o bună promovare a artiștilor români, grație turneului de recitaluri Enescu-Brahms, în marile săli de concerte europene, organizat de Institutul Cultural Român, cu Remus Azoitei și Radu Stan, ca și a manifestărilor românești de la Frankfurt cărora, în avanpremieră, „Frankfurter Allgemeine Zeitung” le-a acordat două pagini în ultimul său supliment cultural.

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Kraftwerk

Încă mi-amintesc noaptea din mai 1977, cînd am ascultat prima oară *Kraftwerk* – *Trans-Europe Express*. Pentru prietena mea de atunci și pentru mine, suna straniu, fascinant, apăsător, incitant. Nu sintetic. N-am simțit nimic din răceala atribuită sunetului generat prin metode electronice, cu ajutorul sintetizatoarelor. Poate că nu ne interesa felul în care obținuseră acel sunet. Și dacă vă lăsați imaginația să zburde pe ritmul acelei piese absolut antologice, puteți sesiza fără greutate atmosfera erotică. Tușeu senzual, respirație profundă și dezmembrare trupească, specifice actului sexual. Unul făcut de mașini? Pesemne că da, dar nu mai puțin sexual!

Confirmarea intuiției am avut-o acum vreo patru ani cînd am văzut videoclipul rulat *on-screen* la concertele turneului *Minimum – Maximum*. Tampoanele ce amortizează forța loviturii cauzate de alăturarea vagoanelor garniturii feroviare transmit ceva din magia acuplării masculin-feminin. Nu credeți? Puneți, de curiozitate, pe display, secvența respectivă, cu aerul ei documentar, de epocă, alături de recenta *slow-motion* copulativă filmată în *high-definition* de Lars von Trier, cu care deschide ultima sa creație! Cît despre forma trenului de pasageri ce străbate Europa (de Vest), ce să zic? Pot să comit o metaforă, jucînd pe sensul cuvîntului fal(n)ic. N-o comit, să nu mă acuzați că vă influențez percepția...

M-a indispus *en passant* bălmejeala diferiților comentatori ai muzicii Kraftwerk, prin care se accentua latura impersonală, robotică, de *man-machine* a sunetului. Ca și cum acea mașină ar funcționa fără intervenția umană, fără programare, fără degetul ce apasă butonul de pornire!... N-am nici o îndoială că toate instrumentele electronice, inventate parcă să pună în evidență posibilitățile nelimitate ale creierului omenesc, nu sînt altceva decît... instrumente muzicale, la fel ca multe altele. Demonstrația e simplă și nemiloasă: aceleași sintetizatoare scot sunete diferite sub controlul diferitelor mîini ale feluriților oameni. Muzicalitatea unei piese n-o face mașina, ci sensibilitatea artistului care intră în rezonanță cu auditoriul prin interfața sistemului ce pune în funcție instrumentul. Fără să iau în considerare succesul de public, las aprecierii oricui o piesă Kraftwerk și alta Can, de exemplu. Nu judec

valoarea, ci numai frumusețea melodiei, poate unica însușire pe înțelesul tuturor ascultătorilor. Abilitatea de-a scrie o partitură ce cucește prin melodicitate o fi comercială, dar fără melodie, orice muzică rămîne doar un experiment. Cei doi tipi de la Kraftwerk, Florian Schneider și Ralf Hütter, a căror muncă a redimensionat universul sonor din ultimul sfert de secol XX, au reușit ceva în plus față de-o complexă demonstrație de talent. Ei au „umanizat” mașinile, le-au relevat „sufletul”, „sensibilitatea”, „erotismul”. Un erotism intelectual, să zicem, ceea ce-l face indestructibil și imun la trecerea timpului.

Altă particularitate ce transpare fără ostentație în spectacolele Kraftwerk este simplitatea voită a graficii obținute cu ajutorul computerelor. Nu crede nimeni că, după anul 2000, echipa angajată la Kling Klang (studioul de producție al Kraftwerk) nu putea face clipuri senzaționale, cu efecte nemaipomenite pentru susținerea muzicii. Dar estetica explicit asumată, minimalismul, e una ce nu necesită artificii sau trucaje. Poate nici argumente, vorbind ca de la sine. Uneori, acest minimalism, îmbibat în sunete de sinteză software, deratizează canalele de percepție infestate sau năclăite cu produsele prea omeneste ale pop-rockerilor de toate orientările. Ca o infuzie de ceai verde, după tone de cafea preparată din cea mai bună selecție a unui armean tradiționalist... La mai bine de patru decenii, chiar și primele încercări Kraftwerk sună la fel de proaspăt ca big-bangul începutului de univers. „Ilustrarea” video nu solicită analiza specialistului. Imaginația grafică pare să se fi oprit la prima generație de unelte CGI, în 2D, cu preponderență de culori contrastante, pe suprafețe întinse, ca-n manifestările pop-artei de consum. (Poftim tautologie!)

Ceea ce arta muzicienilor nemții, într-un fel, chiar este.

TOP CARTE

- 1** **Castelul din nori s-a sfărâmat**
Stieg Larsson
Editura: Trei
- 2** **Fata care s-a jucat cu focul II**
Stieg Larsson
Editura: Trei
- 3** **Prin perdea**
Aurora Liiceanu
Editura: Polirom
- 4** **Învingătorul este întotdeauna singur**
Paulo Coelho
Editura: Humanitas
- 5** **Confesiunile unui cafegiu**
Gheorghe Florescu
Editura: Humanitas

Să scrii Gomorra și să mori

Dragoș Cojocaru

Gomorra, filmul și cartea, reprezintă antidotul perfect la imaginea glamour a mafioților din *Nașul* (de care am vorbit aici), *Scarface* sau *Clanul Soprano*. Tînărul ziarist italian Roberto Saviano a adus la lumină, în câteva sute de pagini, o realitate terifiantă pe care ești silit să realizezi că e puternic întretesută în chiar materialul acestei Europe care se pretinde culmea civilizației.

Gomorra, cartea, i-a adus celebritatea lui Roberto Saviano: din 2006 încoace, ea s-a vîndut în milioane de exemplare, în peste 30 de limbi.

Succesul s-a tradus nu în bani și glorie, ci într-o „viață dusă în palton de scînduri”. Condamnat la moarte de capii Camorrei – ale căror afaceri sordide reporterul le-a dezvăluit, cu nume și date precise –, Roberto Saviano trăiește pe fugă, permanent păzit de carabinieri, rupt complet de restul lumii.

Vă puteți închipui cum e? Iată, ne spune chiar autorul cărții: „Vreau o viață. Vreau o casă. Vreau să mă îndrăgostesc. Să pot bea o bere în public, să merg la librărie și să cumpăr o carte, să mă plimb, să mă bucur de soare, să merg prin ploaie și să-mi văd mama fără să mă tem sau să

o îngrozesc”. Te mai încîntă faptul că Salman Rushdie te bate colegial pe umăr sau că Umberto Eco te declară „erou al Italiei”?

Gomorra, filmul, a fost un hit în Europa și a luat marele premiu la Cannes, în 2008. Regizorul, Matteo Garrone, transpune în imagini cartea lui Saviano, preferînd avlanșei de date un stil de fals documentar, cu actori care nu sînt actori, ceva în genul *Orașului zeilor*. Te uiți, te îngrozești și, din cînd în cînd, arunci priviri vinovate spre DVD-ul cu *Nașul* din videoteca personală.

Scurtă notă finală despre meseria de ziarist: odată cu DVD-ul aș cumpăra o ediție cartonată a cărții, cît mai grea, după care aș face turul corifeilor presei române (îi știți, îi vedeți la TV des) și i-aș bate cu cartea în cap pînă ori pricep ceva, ori...

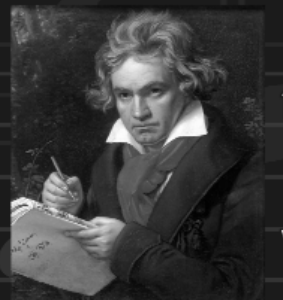
TOP FILM

- 1** **Nașul**
Regia: F.F. Coppola
Paramount Pictures
Ediție de colecție – 5 DVD
- 2** **Gomorra**
Regia: Matteo Garrone
Fandango
- 3** **Cititorul**
Regia: Stephen Daldry
Mirage Enterprises
- 4** **Vicky Cristina Barcelona**
Regia: Woody Allen
Mediapro
- 5** **Mic dejun la Tiffany**
Regia: Blake Edwards
Paramount Pictures

La Radio România Muzical

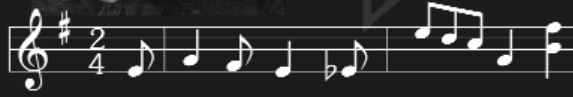
Portret de compozitor
Ludwig van Beethoven

30 de minute zilnic
despre viața Titanului de la Bonn

luni - vineri
ora 9,30
în reluare de la
ora 18,30

Emisiune de
Veronica Zbarcea

se aude în FM (97,6 și 104,8)
pe satelit și live online
muzical.radioromania.ro

<http://www.supliment.polirom.ro/>

**Suplimentul
DE CULTURĂ**

Saptaminal de
Editura Polirom

EXCLUSIV ONLINE:
știrile SDC

Zilnic, cele mai proaspete
știri din cultură

TOP MUZICĂ

- 1** **Baladă lăutărească**
Johnny Răducanu
Soft Records
- 2** **The Resistance (CD+DVD)**
Muse
Warner Music
- 3** **Celebration (Greatest Hits)**
Madonna
Warner Music Group
- 4** **Om de lut**
Alexandrina
A&A Records
- 5** **The Best of Maria Tănase**
Maria Tănase
Soft Records

Muse – pentru a face diferența

Adrian Olaru

The Resistance este cel de-al cincilea album de studio al băieților de la Muse, lansat pe 14 septembrie și înregistrat în nordul Italiei în cursul anului trecut. Fanii se vor întreba cu siguranță dacă *The Resistance* se va îndepărta de sound-ul și viziunea albumelor precedente (*Absolution*, 2003 și *Black Holes and Revelations*, 2006) sau va forma un fir epic cu aceste albume ambițioase și revelatoare.

Într-un fel sau altul, Muse le face pe amîndouă, însă *The Resistance* este un proiect mult mai ambițios. Trupa a mai renunțat la sound-ul funk/monster și rock, abordat cu precădere pe *Black Holes*. Pentru Muse, raportarea la aceleași valori și folosirea aceleiași rețete pentru a avea succes cu noul album nu și-au mai avut rostul.

Chitaristul și solistul Matt Bellamy a declarat recent revistei „Mojo” că unele piese au influențe clare de R&B contemporan: beaturi puternice,

sincopate, ritmuri și voci foarte melodice. Dom Howard – n.r. a realizat tot programul tobelor. Pînă la sfîrșit, albumul este aproape pur clasic în stil. „Tocmai am fost la Milano, unde am realizat orchestrația cu 40 de muzicieni – niște artiști adevărați, capabili să experimenteze.”

The Resistance se aseamănă, prin versurile lui Matt, cu celelalte două albume. Ideea violenței erei moderne este foarte bine sintetizată în piese precum *Assasin (Black Holes)* și hitul *Time is Running Out (Absolution)* și este reluată în piesa *Uprising*. Albumul este primul disc produs de trupă, iar băieții au vrut să creeze „un brand democratic” pentru a face diferența. „Pentru că nu am avut un producător, a trebuit să rezolvăm toate dilemele muzicale noi înșine. Am avut timp nelimitat să muncim, lucru care a fost în beneficiul nostru.”

Muse adresează întrebări despre ce înseamnă a fi o trupă în timpurile acestea, ce înseamnă să fii cetățean în general. Cu toate acestea, cea mai importantă întrebare pe care Muse o adresează este „De ce nu?”, pentru că sînt ambițioși, exploratori cînd vine vorba de a defini timpurile în stilul lor caracteristic.

Muse, *The Resistance*,
Warner Music, 49.9 lei

Dream Team pentru copii, la Iași

Prima piesă de teatru la care-mi aduc aminte să fi mers a fost *Insula de Gellu Naum*, la Teatrul „Luceafărul” din Iași. Nu mai știu decît că era vorba de Robinson și de-o insulă pustie, țin minte fața bărboasă desenată pe caietul-program și senzația că spectacolul era jucat special pentru mine (lucru firesc atunci cînd ești mic).

Luiza Vasiliu

Au urmat multe alte matineuri la teatru (*Robotul și floarea era un mare succes de public*), o pasiune pentru actorul Liviu Smântânică (mai ales datorită numelui, dar și a rolurilor simpatice pe care le făcea) și primii mei ani de ucenicie (cum să nu-ți suflă nasul în timpul spectacolului, cum să stai liniștit pe scaun, cum să aplauzi pînă ți se înroșesc palmele etc.). Apoi m-am făcut mare și m-am mutat la Teatrul Național din Iași, trecînd cam brusc de la *Capra cu trei iezi* la *Angajare de clovn*. Așa a început cariera mea de spectator de teatru.

Rîndurile de mai sus n-au fost stîrnite de cine știe ce nostalgie bolnăvicioasă, ci de a doua ediție a Festivalului Internațional de Teatru pentru Copii și Tineret „Luceafărul”, care a avut loc la Iași, între 4 și 9 octombrie. Șase zile, cîte trei spectacole pe zi și 14 companii venite de pe trei continente – sînt cifre care n-ar însemna mare lucru dacă n-ar fi vorba de o selecție foarte bună de spectacole. Oltița Cîntec, directorul artistic al FITCT, a adunat un fel de *dream team* al trupelor de teatru pentru copii și tineret din lume. Printre companiile

participante se numără „Papierthéâtre” a lui Alain Lecucq, unul din cei mai importanți artiști ai teatrului de hîrtie din Europa, „Serez de Luz Teatro” (Sao Paolo, Brazilia), care au lucrat cu Nani Colombaioni, consultantul lui Fellini pentru *La Strada* și *Clovnii*, „I Burattini dei Ferrari” (Parma, Italia), colaboratori ai lui Dario Fo și Bernardo Bertolucci. Lor li se adaugă trupe din Ucraina, Canada, Chile, România, selecția spectacolelor de la noi reunind producții ale teatrelor consacrate (cum e „Puck” din Cluj-Napoca), dar și ale unor companii independente („Auăleu, Teatru de garaj și curte” din Timișoara). Cu alte cuvinte, dacă aveți între 5 și 18 ani și citiți aceste rînduri, sper c-ați fost măcar la unul din spectacolele din cadrul festivalului. Oricum, nu există limită de vîrstă, în sălile de la „Luceafărul” puteți rîde oricît de tare vreți, în orice moment, puteți să cereți lămuriri de la vecinul de scaun și să dați flori actorilor la final, cu un zîmbet încurcat și o privire ștregară.

Un regal

Cam așa am făcut eu (minus florile) la piesa *Silence!* a trupei Bodecker & Neander

(Berlin, Germania). Cei doi mimi, foști membri ai companiei Marcel Marcu, au creat un spectacol din cîteva secvențe cu totul delicioase, combinînd arta pantomimei clasice cu o virtuozitate a mișcării ieșită din comun. Poetic, nostalgic, amuzant, *Silence!* e un omagiu adus filmului mut (momentele cu aluzie explicit cinematografică au fost punctele forte ale spectacolului) și gestului capabil să creeze în jurul lui o lume întreagă de obiecte și întîmplări. Încheiat cu un bis pe o piesă de-a lui Bobby McFerrin (una din parodiile lui vocale pe muzică clasică), *Silence!* mi-a adus aminte de cît de multă inteligență e nevoie ca să faci o sală plină de copii să rîdă. Mai aștept să văd și *Aventurile baronului Munchausen* (repostite de Ion Sapdaru și Gabriel Andronache), cea mai nouă premieră a Teatrului „Luceafărul”. Cum în rolul principal e distribuit chiar Liviu Smântânică, iar regia îi aparține lui Ion Sapdaru (regizorul memorabilelor *Inimă de ciine* și *Chirița în provincie* de la Național), nu mă pot aștepta decît la un regal, așa cum a fost mai tot Festivalul Internațional de Teatru pentru Copii și Tineret de la Iași.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT
fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Rezervat IS 19 TAL

Pentru mine bărbăția se măsoară în abilitatea de a prinde loc de parcare cît mai aproape de ușa blocului. Cine reușește să și-o bage cît mai proptită în treptele de la intrare este, după părerea mea, un bărbat desăvîrșit, care are tupeul să calce pe cap orice comentator din bloc ca să-și scurteze acesteia drumul plin de pericole sociale pînă la confortabila și relaxanta atmosferă din mașina personală. Că doar autoturismul este extensia casei, declarația ta de proprietate mișcătoare în fața întregii lumi.

Cu toate că nevastă-mea zice că exagerez și că toată bătălia asta se dă numai în mintea mea, eu știu că nu-i vine bine cînd Petrița de la trei prinde locul de lîngă bancă și nevastă-sa coboară plină de satisfacție, lipindu-și pungile de carful de mamelele imense, în stil american, în locul de unde tot blocul te vede cînd vii. Iar noi cînd ne-am luat jacuzi a trebuit să parcăm în spate, lîngă ghenă, și s-o luăm pe după tufe, pe unde nu te vede nimeni nici dacă te caci. Iaca 20 de milioane cheltuite fără să te admire invidios nici măcar o vecină.

Într-o dimineață văd un fum intens. Racu, de la parter, pornise Trabantul. Cu siguranță avea comisia medicală anuală, pentru pensia de boală. Al naibii Racu, tușește și împrășcă tot timpul cu borală din gît, dar eu știu că face

la intimidare, ca să nu ne luăm de Trabant, că stă degeaba și ocupă cel mai bun loc. Ia să vezi, stuchitorule, cum te las eu fără poziția de lider. Și imediat m-am înfipt pe locul vacant. Ce să mai facă Racu? A luat locul de lîngă ghenă și pă acasă făcea ca o locomotivă pe cărbuni, parcă fugise la maraton. Nevastă-mea zicea că să-i dau locul înapoi, dar eu știu că o făcea doar din politețe.

Am hotărît să nu folosesc mașina măcar două săptămîni, pentru ca lumea să se obișnuiască cu imaginea și să-i intre în cap reflexul că ăla e locul meu. Partea proastă e că după cîteva zile au început să-mi apară pe capotă zgîrieturi, mai bine zis mesaje. Ceva de genul: „Blondule, îmi place mult de tine, semnat Bombonica”, precum și răspunsul neîntîrziat, scris mai apăsător, cu cui de 6: „Bombonica, sînt combinat, dar mai ținem legătura”. Apoi „Bombonica te așteaptă să vii la ea și...” nu mai puteam descifra, că finalul frazei era pe far. Vă dați seama că această corespondență urma să continue. Am luat un cui și am scris: „Handicapaților, dacă vă prind vă rup muile, drogații naibii. Lăsați-mi mașina în pace, ăsta este locul lui Racu”. După care m-am dus la ușa tebecistului și i-am făcut un scandal monstru pentru nesimțirea cu care mi-a ocupat locul de parcare de lîngă ghenă.

SCRIITORII ROMÂNI, VIZIBILI LA TÎRGUL DE LA FRANKFURT

Scritorii Doina Ruști, Filip Florian, Robert Șerban și Lucian Dan Teodorovici vor fi prezenți la ediția de anul acesta a Tîrgului de Carte de la Frankfurt.

Robert Șerban se va afla la Frankfurt pentru a-și lansa traducerea germană a volumului de versuri *Cinema la mine-acasă*, volum apărut la Editura Cartea Românească, în anul 2006. *Heimkino, bei mir*, publicat de Editura Pop, în traducerea lui Hellmut Seiler, va fi prezentat la standul României (stand 5 0 C916) vineri, 16 octombrie, la ora 16.00, de către Traian Pop Traian. Volumul a fost publicat de Pop Verlag cu sprijinul Institutului Cultural Român și a mai fost prezentat la Tîrgul de Carte de la Leipzig la începutul lunii martie a acestui an.

Tot vineri, 16 octombrie, de la ora 17.00, la standul României (stand 5 0 C916) va fi prezentat romanul *Fantoma din moară* de Doina Ruști, apărut la Editura Polirom, în anul 2008 (colecția „Ego. Proză”). Scriitoarea Doina Ruști va citi un fragment din roman în limba română, iar traducătoarea Eva Wemme – în limba germană. Romanul va fi prezentat de Robert Șerban.

De asemenea, Filip Florian va participa la o lectură-dezbatere, în cadrul tîrgului, sîmbătă, 17 octombrie, de

la ora 10.30, la standul 5 0 D901, alături de scriitorul maghiar Attila Bartis. Discuția va fi moderată de traducătorul Georg Aesch. Filip Florian va citi un fragment din romanul *Zilele regelui* în limba română. Fragmentul în limba germană va fi citit de Georg Aesch.

Tot sîmbătă, 17 octombrie, de la ora 13.00, la standul național (stand 5 0 C916) va fi prezentată traducerea în germană a volumului de povestiri *Atunci i-am ars două palme* de Lucian Dan Teodorovici (Polirom, 2004). Volumul a apărut de curînd la Pop Verlag, în traducerea lui Edith Konradt, și va fi prezentat, în cadrul tîrgului, de către Traian Pop Traian. Lucian Dan Teodorovici va citi un fragment în limba română, iar Traian Pop Traian – în limba germană.

Ca în fiecare an, Editura Polirom va prezenta edito- rilor străini un catalog în limba engleză, care conține fragmente din operele mai multor autori români contemporani.

Tîrgul de Carte de la Frankfurt va avea loc între 14 și 18 octombrie. Invitatul de onoare din acest an este China.

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”.
Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu
„Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună
cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266,
tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/
214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop,
Florin Lăzărescu,
Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr),
Emil Brumar, Dragoș Cojocaru, Emilia Chiscop,
Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu
Pavel Gheo, Florin Lăzărescu,
Veronica D. Niculescu, Adrian Olaru, Diana
Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu,
Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.
Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Constantin Vică.
Caricatură: Lucian Amariu (Jup).

Grafică: Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu.

Actualitate: Robert Balan, R. Chiruța,

Ciprian Nedelcu, Veronica D. Niculescu,

Elena Vlădăreanu, Cristina Hermezii.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel.
0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel.
0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Cata-
logul presei interne la poziția 2378. Pentru abo-
namente vă puteți adresa oricărei Agenții
Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal.
Cititorii din străinătate se pot abona la adresa:
export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru
3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei
(690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

De ploaie și de vînt

Don

AskMen.com e cel mai important site dedicat publicului masculin și cel care, o dată pe an, pune la cale tot felul de topuri cu femei frumoase și bărbați puternici. În mod normal, treaba asta n-ar prezenta nici un interes, clasamentele sînt în general previzibile și prea puțin relevante. De exemplu, în fruntea topului „49 Most Influential Men” s-au aflat, din 2006 încoace, George Clooney, David Beckham și Barack Obama. Anul ăsta însă, în urma votului a jumătate de milion de persoane, cel mai influent bărbat a fost ales unul care nu există în realitate. Și dacă nu există, cum de a putut fi ales, o să întrebați. Don Draper e, de două sezoane și un pic, personajul principal din *Mad Men*, un serial produs de AMC și difuzat în SUA. Pînă aici, nimic special. Dacă vă spun că acțiunea se petrece în America anilor '60, într-o agenție de publicitate din New York, că petrecerile arată ca-n Fitzgerald, că se fumează și se bea (whisky) în draci la birou, că se citește Frank O'Hara și că detaliile (de la sosiera „Chip and Dip” pînă la funda de la rochie) sînt potrivite la milimetru, atunci datele problemei se schimbă. Don Draper e, de fapt, produsul a 10 scenariști (cel mai important fiind chiar creatorul *Mad Men*, Matthew Weiner), 8 regizori și-un actor (Jon Hamm, cîștigător al unui premiu Emmy în 2008 pentru acest rol), un tip nedespărțit de pălăria lui, elegant pînă la enervare, chipeș, sclipitor în orice conversație, mereu stăpîn pe sine și pe situație. În același timp, e aproape alcoolic, fumează ca un turc, își înșală nevasta frecvent, nu are prieteni și suferă de-o instabilitate emoțională cronică. Aerul lui vintage, de bărbat „așa cum nu se mai fac azi”, e unul din motivele pentru care Don e un personaj fascinant. Și totuși, cum a ajuns el înaintea lui Usain Bolt (locul 2) și a președintelui S.U.A. (locul 3)? Cum poate un personaj de serial TV să devină un model de comportament? Motivația redactorului-șef *AskMen.com* sună așa: „O fi Don Draper un personaj fictiv, dar el e la fel de real ca orice altă personalitate publică. Celebritățile sînt branduri, cu imagini atent construite, iar majoritatea oamenilor obișnuiți au la fel de multe șanse să iasă la o bere cu Don Draper ca și cu oricine altcineva din această listă (...) Draper ilustrează valorile *old-school*, chiar dacă de multe ori se abate el însuși de la ele. Tocmai defectele lui omenești îl fac atît de relevant pentru bărbații de astăzi”. Înduișoată de ideea că cineva și-ar alege un model luînd în calcul și defectele lui, las în grija sociologilor studierea mai atentă a fenomenului și mă bucur (cu gura pînă la urechi) că în 2009 ficțiunea a reușit să fie mai semnificativă decît realitatea.

ISSN 1584-8272

9 771 584 827000 244

FILM

Iulia BLAGA

Azi n-am nici o părere. Nici ieri n-am avut. (Poate din cauză că sînt prea multe bloguri?) Cum aș putea scrie acest text dacă nu țin să emit judecăți de valoare? Aș fi preferat să vă desenez ceva. Am căutat pe net să văd ce am scris la momentul respectiv despre *Băiatu' mamei*, o comedie pe care am revăzut-o aseară la televizor. Acum am rîs isteric. Și la vizionarea de presă cred că am rîs, dar nu mai știu dacă am fost suficient de laudativă în scris.

Cînd văd un film la o vizionare de presă, intervin mai mulți factori:

1. Străbat jumătate de oraș ca să ajung la Mall Vitan, locul unde vedem de regulă filmele, deci spiritul critic mi se ascute din mers, cu fiecare stație de metrou (și cu numărul de minute cît aștept în stație).
2. Pe un ecran mare, greșelile se văd și mai mari.

Băiatu' mamei/Mama's Boy, de Tim Hamilton. Cu: Diane Keaton, Jon Heder, Jeff Daniels, Anna Faris, Eli Wallach

3. La televizor dacă nu-ți place filmul, schimbi canalul. La cinema te conduci după regula „Am plătit, mîncăm”.

4. Nu, nu plătim pentru vizionările de presă, dar e enervant să alergi la un film și să constăți că e prost, dar să stai pînă la sfîrșit ca să simți că a meritat efortul și ca să poți scrie.

5. În fine, mai e un lucru, dar nu-l pot defini. Tind să fiu mai îngăduitoare cu filmele de la televizor și mai rea cu cele de la cinema. Pur și simplu, fără vreun motiv de la 1 la 4.

Oricum, *Băiatu' mamei* mi s-a părut extrem de tonic. Poate pentru că afară ploua și bătea vîntul? Jon Heder, fiul lui Diane Keaton din film, e

mizantropul perfect. Nu prea am văzut actori care să fie simpatici și energizanți în timp ce-și dau ochii peste cap a scîrbă. Și să poată face asta o oră și jumătate fără să te plictisească. Personajul lui Heder are 29 de ani și refuză să se maturizeze, iar cînd mama lui cunoaște un bărbat foarte bine (Jeff Daniels), deși ține conferințe (cu diapozitive sugestive!) despre cum a învins cancerul de colon, panica i se dezlănțuie în cele mai mîrlănești forme. Jeffrey e mîrlanul perfect, care crede că totul i se cuvine și căruia ai poftă să-i tragi palme cu sete, dar motivul pentru care nu o faci e că detectezi în spatele nesimțirii o sensibilitate rănită. Ce curios să aflu că acest comic extraordinar

e în viața de toate zilele mormon și că a făcut chiar doi ani de misionarism în Japonia!

Am revăzut *Băiatu' mamei* a doua zi după *Inadaptații* lui John Huston. Arc peste timp, ca să zic așa. În filmul lui Huston din 1961, Eli Wallach era un bărbat verde care pilota avioane și o curta pe Marilyn Monroe. În 2007 e un bătrînel intrat la apă, fragil, dar parcă mai plin de nuanțe și mai uman. Un fel de Jiminy Cricket care la 93 de ani încă face filme! Hotărît, cei care au azi de la 70 de ani în sus (actori sau nu) sînt ultimele generații sănătoase din toate punctele de vedere. Ei vor lăsa locul unor bolnăvicioși palizi care abia ne vom împlecti pînă la 60 de ani.

Miracolul românesc

Stau de cîteva ceasuri în fața calculatorului și-mi repet vorba ardeleanului care a văzut pentru prima dată o girafă și nu-și putea totuși crede ochilor: „Așa ceva nu se există!”. Deși am de mult impresia că nu poate să mă mai mire nimic la noi, reacțiile stîrnite în România de Nobel-ul atribuit alaltăieri Hertei Müller m-au lăsat din nou cu gura căscată.

Las deoparte discuțiile penibile despre „Ce-i, româncă sau nemțoaică?” și provincilismul jalnic – „Românii e tari, dom'le!”, redus la nivel absolut prin „Banatu-i fruncea!”. La doar cîteva ore după aflarea veștii, netul a început să

bubuie de întrebări care sunau cam așa: „E prima dată cînd aud de Herta Müller. Ce fel de cărți scrie?”. „Vă rog, știe cineva în ce limbă scrie?”, „A fost vreodată în ultimii ani prin România?”, „Există cărți publicate la noi?” Dar cea mai cea mai șocantă mi s-a părut de departe indignarea populară: „De ce nu ni s-a pomenit niciodată de ea?”.

Păi, frați români indignați, sînt ani buni de cînd se vorbește (și nu în consfătuirile secrete ale scriitorilor, ci în presa generalistă) despre șansele ei la Nobel. Sînt ani buni de cînd cărțile ei există în orice

librărie importantă din România. Sunt sute de articole despre ea și cărțile ei, a putut fi văzută în multe rînduri la televizor (e drept, nu la OTV, pe GSP, pe Etno sau pe Acasă). Apoi, cu cîteva zile înainte de decernarea premiului, toate zările importante de la noi au scris despre cotele ei la casele de pariuri. Chiar cu o zi înainte, existau articole cu poză care au anunțat că Herta Müller a devenit principala favorită la Nobel. Sau, și ăsta poate fi cel mai grăitor exemplu, cu o zi înainte, cu referire la ea, existau peste optzeci de mii de

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

pagini (la fel de multe cît despre cel mai cunoscut scriitor autohton) numai în limba română. În fine, nu era ceea ce numim noi îndeobște o vedetă, nu era o prezență în spațiul public, dar în nici un caz nu se poate spune că „nu ni s-a pomenit” numele ei. Adică, oameni buni, nu unde-a fost Herta Müller pînă acum, ci unde ați fost voi, indignații de azi?

Ok, nu poate reproșa nimănui publicului larg că n-a citit cărțile ei și nici măcar că n-a auzit de ea. Dar ca

același public larg să reproșeze că n-a fost înformat despre e – scuzați-mi exprimarea – de o nesimțire incredibilă. Cine afirmă că „nu mi s-a spus” dovedește doar că nu a fost interesat în această direcție nici cît negru sub unghie.

Iar asta îmi întărește senzația că sîntem doar un spațiu geografic, populat de oameni ciudați, inexplicabili, puși la grămadă cu furca. Și marele miracol, miracolul românesc, e că totuși există.